

ALOIS LANG
JACOPONE
DA
TODI

BLÁZEN PRO KRISTA

Ladislav Kuncíř v Praze
1922

JACOPONE DA TODI

NIHIL OBSTAT
Pragae, 8. Aprilis 1922
Josephus Hromek, censor

IMPRIMATUR
Pragae, 10. Aprilis 1922
Dr. Antonius Podlaha,
vicarius generalis
Nr. 5010.

I.

Qui stultus propter Christum
nova mundum arte delusit
et coelum rapuit.

Stav se bláznem pro Krista,
pobláznil svět novým uměním
a urval nebe.

(Nápis na hrobce Jacoponově v Todi:
Waddingus. Scriptores Ordinis Minorum MDCL.)

LUKÁŠ WADDING podává ve spise „Scriptores Ordinis Minorum“ krátký životopisný nástin Jakuba z Benedictis, jež zakončuje větou: „Věci podivuhodné mluvil, konal a psal“. ¹ Usečná tato slova vyznačují stručně a přilehavě velkého podivína mezi středověkými svěťci a originelního básníka mezi františkánskými spisovateli koncem XIII. a počátkem XIV. století, zvaného Jacopone (Kuba, jak se sám nazýval), jemuž podobného bychom sotva našli mezi svěťci a básníky katolickými.

V Jacoponovi se rozvilo símě, jež sázel František z Assisi do zahrad bratří Minoritů a jež ošetřovala něžná péče fra Pacifika, Giacomina da Verona, Tomáše z Celano a Bonaventury, v nevidaný dosud — exotický květ; v něm vybuchla svatá jiskra básnického nadšení, již zažehl František v srdcích svých duchovních synů, v divoký obětní oheň; v něm se proměnila nebeská láska, která poletovala tichou holubičkou v cellách františkánských básníků, v orla a prudkým vzmachem mohutných perutí se vznesla do nedozírných výšin, aby usedla na rameno Beránka, „jenž má oči jako plamen“.

Život Jacoponův je věru podivuhodný, avšak ještě podivuhodnější jest jeho poesie. Je žhavá jako ocel, do běla rozpálená, dravá jako horská bystřina, divoká jako vzlyk šilencův, pronikavá jako zvuk posaun, ječících v den soudu, něžná jako duše svěřence, vřelá jako ukolébavka Madonny, ponurá jako vychraptělý hlas kazatele posledních věcí člověka, hluboká jako moudrost starozákonního filosofa, sladká jako modlitba dítěte . . . a drsná a fádňá jako noční píseň venkovského flagellanta . . .

Kulturní dějiny středověké vypravují o nejednom podivuhodném světci, jehož zvláštnosti se nám zdají psychologickou záhadou, o nejednom křesťanském básníku, jehož originalita naplňuje podivem, — ale Jacopone je rozhodně nejbizarnější ze všech světců křesťanských a nejoriginálnější ze všech básníků středověkých. Sleduješ-li podivínský jeho život, neubráníš se nikterak otázce, nebyl-li snad Jacopone šilencem? Ponoříš-li se však do hlubin jeho poesie, poznáš ihned, že byl světcem svérázným.

Život a poesie Jacoponovy se vzájemně doplňují a tvoří jednotné genialní dílo neobyčejně rázovité individuality středověké.

Jacopone miluje vášnivě krásu a zanedbává úmyslně její vnější formu. Piše vulgárním jazykem a prokládá svůj stil drsnými výrazy davů a hrubými obraty lidových nářečí italských.

V assiském chrámu svatého Františka se nalézá nesmrtelná freska italského mistra Giotta „František se zasnubuje s Chudobou“. Žena, představující chudobu, podává světci ruku. S jejího vyhublého, ustaraného těla visí roztrhané cáry. Ale ta tvář! . . . Kdo ji viděl jednou, nezapomene nikdy jejího výrazu. Kolik jest v ní nadzemského kouzla! A hrubým cářům na těle Giottovy Chudoby, jež tak ostře kontrastují s nebeskou krásou jejího obličejce, podobá se vnější forma poesie Jacoponovy. Záliba v ponížení a cárech chudoby, již nacházíme v životě Jacopona-světce, jeví se i v písních Jacopona-básníka.

Nedbá-li Jacopone vnější formy, nečiní tak proto, aby hledanými protivami vyhrocoval myšlenku nebo zesiloval její účinek. Nikoliv! U něho je to samovolné

vypětí drané, vášnivé individuality a divoký, živelní výbuch lásky nebeské, nahromaděné v hlubinách jeho věřící duše, která láme ustálená pravidla umělecké krásy . . .

Postavíme-li Jacopona vedle Danta, vypadá jako pravý divoch, kterého opojilo nadšení. Ale přes to zůstává jeho předchůdcem a průkopníkem, jeho Janem Křtitelem.

Ve staré sbírce italských novel se vypravuje, že byly Dantovi jednou za slavnostních her doručeny verše Jacoponovy. Stojí u krámu nějakého zlatotepce a opíraje se o jeho skříň zahloubal se Dante tak do čtení, že se zatím rytířské zápasy za jeho zády ukončily, aniž si byl všimnul, co se děje.

Jest věru třeba napřed důkladně poznat Jacoponovu poesii a potom porozumíme a uvěříme výstřednostem a podivínstvím jeho života, jak nám je zaznamenali jeho životopisci.³ Čteš-li jen jejich zprávy, pokřčíš rameny a prohlásíš Jacopona za blázna. Srovnáš-li však s nimi jeho poesii a vmyslíš-li se do psychologie geniů a světců, uznáš, že Jacopone je i originelní básník i genialní světec.

Světci jsou geniové víry, v nichž se myšlení a citění náboženské projevovalo působem neobvykle zmocněným. Jako všichni smrtelníci podléhají i oni zákonům psychologie. Nejsou přec bezkrevnými schématy, ale lidmi z masa, plnými životní síly. Temperament a letorahrají v jejich způsobu života úlohu velmi významnou. Odtud ta různotvárná pestrost jejich úžasných zvláštností. Jako příroda přímo plýtvá svými bohatými dary na geniech, podobně činí milost Boží na světcích.

Při posuzování světců jest třeba dobře mít na mysli slova sv. Jana Zlatoustého, že „v životě svatých není všechno stejně svaté“, a ještě více jest třeba uvědomiti si a pochopiti zásadu, z níž vycházeli: „spernere mundum, spernere te ipsum, spernere te sperni“.³ První dvě zásady by mohli svétci mít docela dobře společny s každým hypochondrem, ale třetí, „spernere te sperni“, jak důvtipně poznamenává Goethe ve svém cestopisu italském, jest jejich výsada. A byla-li kdy věta ta uplatněna do výstřednosti životem některého z nich, pak jím byl jistě Jacopone. Slova sv. Pavla: „Moudrost zajisté světa tohoto je bláznovstvím u Boha“ (I Kor. 1, 20), tvoří motto jeho života, ovšem v obměněném významu slov téhož apoštola: „Zdá-li se komu z vás, že je moudrým na tomto světě, budiž bláznem, aby se stal moudrým“ (I Kor. 3, 18). Výroky ty vrhají ostrý pruh světla do záhadného nitra Jacoponova a osvětlují nám je.

Jsou to však také nezvyklé obzory a oblasti, na něž patříme.

Není to svět Františka z Assisi, jenž, vzdav se všeho, žebral za rozpustilého posměchu nerozumných dětí, pokřikujících za ním „pazzo, pazzo“ (blázen) a nalézal naivní, dětskou radost v posměchu tom. Nikoliv. K tomu chyběla Jacoponovi dětská, prostá duše františkánská. Mysl Jacoponova byla hrdá, aristokratická . . . Též on se vzdal všeho, též on chodil v cárech ulicemi rodného městečka Todi a slychal za sebou „Jacopone, Jacopone“, avšak nebyl to úsměv františkánský, jenž mu pohrával na rtech, nýbrž úsměv filosofický. Jako František vyhledával i on potupu a pohanu, ale nikoli, aby se z nich radoval, nýbrž aby

jimi měřil bloubku své vnitřní křesťanské hodnoty. V Jacoponovi bychom marně hledali oně přirozené, kulturou klassického starověku a scholastické filosofie nedotčené duše Františkovy, na niž působila přímo prostota evangelické lásky a čistá krása přírody. Duch Jacoponův prošel studiem autorů klassických, Římského práva a scholastiky, jež s něho setřely pel měkké dobroty a ožehly jej ohněm, spalujícím symboly, analogie a syllogismy.

Život a poesie Jacoponova ukazují dvě stránky jedné a téže nezkrotné osobnosti věčného člověka středověkého, v níž se vybějí jeho nahromaděná vnitřní energie, již vyrazí prudkostí živelnou jeho nadšení pro mysteria křesťanská, již se uvolňuje jeho duše věčící, hmotou spoutaná.

Scholastická věda, která dostoupila Tomášem Aquinským nejvyššího vrcholu, nalezala se toho času ve znamení úpadku. Odklívivši prozatímně rozpor vědy přirozené se Zjevením božím, odpočívala na výsluní rozumu osvěceného věrou. Ve své výši však ztratila přímé spojení s životem skutečným a pozbyvši tak nutných podmínek dalšího rozvoje, byla už jen ze zděděného odkazu starých mistrů. — Po době theologických Sum následovala doba týrání rozumu: planým přežvýkáním systémů starých, věčným rozlišováním a neplodným klassifikováním ubíjel rozum sám sebe, vyčerpával svou sílu theoretickými jalovostmi a podlamoval svou pružnost mrtvým suchoparem. Proto zanevřely duše, nelpící na vnějším pozlátku abstraktní učenosti, proti rozumování úpadkové scholastiky, která se uzavírala potřebám hladového citu a vrhly se do náruče mystiky, lákající svou ta-

jemností a slibující pravé poznání všem, kteří lačněli a žíznilo po Bohu. Nastala ve století XIV. éra mystiky. Věčně mladý katolicismus otvíral duším nové úhory svých mysteriálních hlubin. Zdálo se, že se vrací doba charismat staré církve . . .

Převládali ve scholastice rozum, vévodil v mystice cit. Vůle řízená vzmocněným náboženským cítěním zdvihala vysoko planoucí pochodeň víry a sestupovala směle do nebezpečných propastí Nepoznaného . . . „A nebyla to víra, která rozpalovala odvahu našich mistrů, že se vytrhli z drobných, lichometných radostí země, z tenat jejích ironických, klamných úsměvů a zastrašeného, věčně varujícího rozumu, a že po úzké pěšině mezi otevřenými propastmi šlenství šli v heroické pokoře na místo, kam před nimi nikdo nevstoupil?“ (Březina Ot. „Jediné dílo“.) — Příroda neuspokojovala svou velkolepou krásou duši mysticky zladěných, ale dráždila je svými symboly, za nimiž dávala tušit nepomíjejícího a věčného a dávala jim bolestně pociťovat hlubokou propast, zejména mezi tvorem a Tvůrcem. Ale byl tu Kristus, Slovo Boží tělem učiněné . . . Bůh přijal lidskou přirozenost, svět to v malém (mikrokosmos), který prahl po spojení s přirozeností božskou a vedl jej cestou hořkého utrpení k vítěznému oslavení . . . Kristus, Bůh-člověk, stojí na rozhraní věků a tvoří most, který překlenuje hlubokou propast mezi časem a věčností, mezi tvorem a Bohem. A po tomto mostě, jež postavila láska Boží věčným, vedla křesťanská mystika duše rozežhavané tajemnou láskou nebeskou (via illuminativa) a očištěné ohněm utrpení od poruch tělesnosti (via purgativa), tam, odkud vyšly, do náruče Boží, kam směř-

rují a kde zanikají všechny touhy lidské (via unitiva).

A touto cestou krácel Jacopone.

Čím více si uvědomoval nesmírný rozdíl mezi světem konečným a říší absolutní, mezi tvorem a Bohem, tím vášnivěji usiloval stlačit v sobě přirozenost tělesnou, jež ho vázala ke hmotě, aby se mohla duše volně vznést k Bohu. A čím více stlačoval přirozenost tělesnou, tím mocněji rostla v něm znalost věcí božských, až duše jeho opojena poznáním vyšším pocítovala přímo manicheovský hnus k světu a přímo šílené pohrdání jeho posměchem a potupou. Kdežto však jiní světci povahy trpné, jako vrstevník Jacoponův papež Ceolestin V., o němž níže bude promluveno, naplnění jsouce tímto pocitem, se uchýlovali do pustých samot a uzavřených cel, řídíce se pravidlem „fuge, tace, absondere et ama nesciri“, vyháněla vášnivě činná duše Jacopona často ze samot do virusvětského, aby tam uplatnil odpor svůj k světu zjevně, bizarnostmi a šaškovskými kousky „svatého bláznovství“. (Santa pazzia, jak se J. sám vyjadřuje.) Uvedu z Waddingových Annalů dva neobyčejně podivínské kousky, jež Jacopone provedl. Jsou-li pouhými anekdotami, jež fantasie lidová o světcích vybájila, — tož se tak na každý způsob stalo jedině pod mocným působením podivného života Jacoponova a tedy kousky ty nejsou bez pevného pozadí skutečnosti. Tradice lidové tajívaly zpravidla vždy v hrubé skotápce podání jádro pravdy.

V městečku Todi se konaly jednou veřejné hry. Když byly v největším proudu, leze náhle Jacopone, nahý, v postroji tahouna s uzdou v ústech, po čtyřech jako zvíře do zástupu. Ohromení diváci se mlčky

rozcházejí a hry se najednou končí.⁴ Jindy opět slavil rodný bratr Jacoponův svůj sňatek. I poslal k bratrově se vzkazem, aby si moudře počínal o svatbě a nedělal rodině ostudy. Jacopone odpověděl: „Oznamte mému bratru: anaží-li se on zvýšit moudrostí čest našeho vznešeného domu, usiluji já o totéž svým bláznovstvím!“ A namazav své tělo olejem a poválev se v pestrobarevném peří, jako pšera se objevil ve společnosti rozjařených svatebčanů.⁵ Zahánění hosté ihned přerušili radovánky.

Jeví-li se tyto a podobné kousky Jacoponovy na první pohled jako činy člověka nepřičetného, pak třeba dobře mít na paměti, že je koná muž, jenž si na svůj štít napsal „santa pazzia“. Nepokládáme-li je snad za přímé napodobení symbolických činů „svatým nadšením“ opojených proroků starozákonních, jimiž Jacopone dokazoval prázdnotu zábav a vyražení, pak jsou rozhodně divokým projevem sebepohrdání, v němž si světec „třešticí horečkou svatého bláznovství“ liboval. Jacopone nezná cesty střední, jeho život se pohybuje mezi samými krajnostmi.

A žasneme-li nad tímto jeho šíleným pohrdáním sebou a světem, pak nevycházíme z obdivu nad divokým vzletem jeho duše k vyšším mystické lásky. Jest jako orel, jenž se napil horké krve, vytékající z ran Ukřižovaného a vzlétnuv do výší závratných potácí se tam jako omámený...

Jen velcí umělci dovedou ve svých výtvorech vyjádřit vnitřní pochody svých duší, avšak i ti doznávají upřímně, že mluva jejich jest pouhý vybledlý odlesk a chatrný stín skutečnosti. Jsou-li však mystické písně Jacoponovy, jež zářem svým přímo žhnou,

jen vybledlý odlesk a chatrný stín skutečnosti, jakou sálavou výhní lásky bylo asi jeho srdce!

Nadáli bychom se, že duševní zrak jeho, obrácený do vlastního nitra a upřeně hledící do rudých plamenů lásky, jež tam plály, úplně oslepl pro svět vnější, pro jeho boje a zájmy. Ano očekávali bychom jistě, že duše tak rozžhavená láskou jako Jacoponova,

„Mé srdce ledem v žáru ohně taje,
když v nitru Pána svého objímaje
s výkřikem, lásko, padám omdlévaje,
opojen láskou, v lásky tuhnu loktech“⁷

dovede zpívat jen o lásce, slitování a odpuštění. Avšak láska Jacoponova nebyla bílým plamenem tiše sálajícím, ale prudkým ohněm, jehož rudé jazyky divoce vyšlehovaly ze žhavé výhně. A běda všemu, co zasáhly, nebylo-li zlatem! Divoká láska ke Kristu učinila z něho fanatického strážce nevěsty boží, Církve a tiskla mu do rukou ostré, uzlovaté bičůky horlení. *Zaujímá-li Jacopone mezi mystickými básníky středověkými výjimečné místo, jest jako satirik mezi světci docela ojedinělý.* Neznal-li v lásce pravé míry, neznal ji ani v horlení. Opájel-li se výkřiky své láskou zmírající duše, pak se omamoval křikem nepřátel zákona božího, svíjejících se pod ranami satir. Tála-li pod střelami lásky Kristovy jeho duše sněhem na slunci, tož horlení pro čest a slávu Boží obalovalo tvrdým ledem pňsné krutosti a surové neúprosnosti jeho srdce. Byly-li výrazy jeho nebeského nadšení prudké, byly výbuchy jeho svatého hněvu přímo divoké.

V druhé polovici XIII. století udál se v Itálii velký převrat. Moc papežů a Hohenstaufů, bojujících o světskou nadvládu v Itálii, se zatím vykrvácela v bezúspěšném zápasu. Porážkou Bedřichall. u Parmy (1250) vzala za své vláda rodu Hohenstaufů, který r. 1268 nadobro zanikl. Ale i světská nadvláda papežů nad Itálií byla otřesena, byť jejich aspirace dále trvaly. Itálie si poněkud oddechla. Města prudce rostla obchodem a nabývala nebývalého blahobytu. Blahobyt zplodil přepych a nádheru. Měšťané přejímají vůdčí úlohu od šlechty se všemi jejími ctnostmi a nectnostmi. V italských městech nastává doba turnajů, her a slavností. Města závodí a předstihují se láskou k umění. Poesie, hovící si dosud téměř výhradně v nádherných hradech a zámcích rytířských, stěhuje se do měst a dobývá napořád srdcí měšťanů. Světská moc a sláva, lesk a pozemská láska jako apokalyptické bestie se vynořují na obzoru. Staré křesťanské ideály hledají útočiště v cellách a samotách, neboť před očima bestie, jež žhnou rozpoutanými vášněmi, vadnou a usychají . . .

Strážcové na Sionu opouštějí své stanoviště a sestupují dolů, aby se klaněli bestii. A otevřenými branami, jež opustili strážcové, slavi kníže tohoto světa sesvounádhernoudružinou slavnostní vjezd na Sion... V pozdálí stojí mnich, oděný v cárech. Oči jeho hoří ohněm svatého hněvu, když patří na zpuštění svatyně. Z dálky dolétá k jeho uchu tichý, bolestný vzlyk. Církev, druhdy královna, nyní sirá vdova, pláče a nářká nad svým zbědovaným postavením.⁶

„Proč pláčeš, matko vznešená, rci, vypravuj, co jest příčinou tvého bolestného nářku?“ táže se mnich.

Církev odpovídá: „Pláči, synu můj, nad velikým ponížením svým . . . Neboť jsem ztratila otce a muže, syny a vnuky a přátele moji úpějí v okovech otročských. — Bastardy jsem obklopena. Kdysi neohrožení bojovníci moji se stali zbabělými slabochy. Rozsévají všude sváry a nepřátele mne zovou nevěstkou pro pohoršení, jež dávám . . . Chudobu poslali do vyhnanství, — veta po staré kázni. Není už dřívějších synů, kteří vítěznou nohou šlapali svět. Všichni se ženou jen za hodnostmi a důstojnostmi. Zlato nastoupilo svoji vládu a je strašnou zbraní v rukou mých nepřátel. Proto pláči a naříkám. — Ó, kde jsou otcové, plní víry? Není už nikoho, kdo by za víru život položil. Lhostejnost mne jímá a zabíjí. Oh, má bolest je bez mezí! Kde jsou proroci, plní naděje? Není nikoho, kdo by přispěl ubohé vdově. Drzá domýšlivost se roztahuje ve světě. Kde jsou apoštolé, plní svaté horlivosti? Není nikoho, kdo by mne potěšil v hoři. Sebeláska na mne útočí a nikdo se jí nestaví na odpor. Kde jsou stateční mučedníci? Ach, není, kdo by se ujal vdovy. Netečnost zdvihá proti mně hlavu a má horlivost prchla . . . Kde jsou praelati, spravedliví a horliví, jejichž příklad svítil národům? Oddali se přepychu světskému a pýše; poskvřili důstojnost mou. Kde jsou doktoři, plní svaté moudrosti? Vidím: mnozí stoupili učeností, ale nikoli ctností. Nohama šlapou mé zarmoucené srdce. Kde jsou mniši, v jejichž kázni jsem měla zalíbení své? — Obcházím konventy, ale nalézám jen zřidka kde své potěšení —

15. O pace amara co' m' hai si afflitta?
Mentre fui in pugna si stetti diritta:
or lo riposo m' ha presa e sconfitta,
E'l bando draco si m'ha venenato.

„O, hořký míre, jakou jsi mi uchystal porážku! Dokud zuřil boj, stála jsem přímo. Teď mne však pokoj na zemi povalil a úlisný had otrávil.“

16. Null'è che se ne venga al mio corrotto:
In ciascum stato si m'è Christo morto:
O vita mia, o speranza e diporto.
In ogni core ti veggio affocato.

„Nikde se nezvedá pomocná ruka, aby mi přispěla v mém pádu. V žádném stavu nežije už Kristus. Ó, živote můj, ó, naději a útěcho, vidím, že jste zhasly ve všech srdcích.“

Dříve než se stal Jacopone mnichem, prováděl žaskovské kousky, aby jimi obracel své krajany. Jako mnich však sahá k biči satiry. Mrská neúprosně vše-tečnou scholastiku, prázdňou učenost, nekřesťanský život věřících, teholníků, kněží, ano odvažuje se i na samu hlavu církve, na papeže Bonifáce VIII . . . A tu se tvář jeho stahuje v mefistofelský pošklebek. A pěvec nebeské lásky se mění v surového pamfletáře.

II.

Or odi, che m'ho pensato,
d'esser matto riputato
ignorante e smemorato
e huom pien di bizzaria.

Slyš pak, co jsem si usmyslil:
bláznem stát se, nevědomcem,
hlupákem a podivínem
za životní volím cíl.

(Le poesie spir. del B. Jacopone LI s. I. v. 15.)

JACOPO (Jakub) se narodil ve staroslavném umbrijském městečku Todi ze vznešené rodiny de' Benedetti (vulgo Benedettoni).¹ Rok narození znám není. Taktéž se nám nedostává zpráv o jeho dětství, vyjímajíc snad satiru „Vita dell'huomo“. Avšak zmíněná báseň kreslí příliš povšechně život lidský od kolébky do hrobu s jeho zimničními nepokoji, maličernými starostmi a bolestnými strážněmi. Bylo by asi příliš násilné, vyvozovati z veršů líčících starostlivost matčinu (jak vstává za noci a spěchá k dítěti plačícímu bez příčiny) a strohoupřísnost otcovu, (kterýhocha, nenaučivšího se uloženému úkolu anebo přistiženého na ulici s hrajícími si dětmi, přísně trestá) za reminiscence básnickovy na dobu jeho dětství.²

Z kusých poznámek životopisců o mládí Jacoponově víme toliko, že se záhy věnoval studiu občanského práva a dosáhl hodnosti doktorské.³ Hodnost doktora práv slibovala v tehdejších dobách rozkvětu vědy právnické v Itálii nejen skvělé zajištění hmotného postavení, ale lákala též důstojnostmi, k nimž otvírala cestu. A vysoké učení právnické v Boloni, stojící tehdy na vrcholu slávy a požívající jména světového, přímo táhlo k sobě ctižádostivou a ziskuchtivou mládež. Konal-li Jacopo studia právnická v Boloni, nedá se přímo zjistit, ale zdá se to podle narázek, jež činí ve svých básních, věrojatné.⁴ Po vykonaných studiích zastával delší dobu v rodišti svém Todi úřad právního zástupce. Staré životopisy italské se vyjadřují o této jeho veřejné činnosti nad míru nepřívětivě. Životopis římského vydání Jacoponových básní (z roku 1558 str. 3.) o něm tvrdí, že byl nesmírně lakomý, hrdý a že se oddával bídne

marnivosti světské (*oltra modo avaro, superbe et sottoposto allè vanità et miseria del mondo*). Podobně píše Wadding⁵ v *Annales*, že Jacopone konal své povolání sice velmi horlivě, ale že jsa milovníkem světského lesku a přepychu s nemenší pílí vyhledával cti a důstojnosti, neštítě se ani podvodných praktik, jichž užívali tehdejší právníci. Těžko se ubráníš pochybnostem o věrojatnosti zpráv těch. Zdá se, že chronisté úmyslně zveličují chyby právníka Jacopona, aby se mohli s tím větším obdivem šířit o ctnostech Jacopona mnicha. Nezaujatý čtenář čte jejich zprávy takto: Jacopone byl dobrým a proto hledaným advokátem. Právníckou praxí nabyl blahobytu a jsa umělecky založen miloval nádheru a přepych. Obviňovati z lakoty a podvodů právníka, jenž jako mnich nemá sobě rovného v upřímnosti a poctivosti, jest psychologicky nesmyslné. Nemajíce však údajů jiných, musíme se spokojiti zprávami, jež se dochovaly. Jacopone dovedl využítkovat skvělých svých schopností pro své sobecké zájmy. Svět se usmíval na svého miláčka a zahrnoval jej svými dary. Štěstí jeho pozemské vyvrcholilo, když pojal za ženu vznešenou a krásnou dívku todeskou. Našel v ní družku, o jaké sní Šalomoun v poslední hlavě knihy Přísloví, „jejíž cena daleko nad perly dražší jest.“ Staré zprávy zpívají o ní nadšené hymny a nemohou se jí ani dost vynachválit. Tresatti ji nazývá „ženou vznešenou a bohabojnou“ a dodává, že jí, dle slov sv. Pavla (I Kor. VII, 14), „posvěcen byl muž nevěřící pro ženu věřící.“ Wadding píše, že byla „vzornou nejen rodem, ale vynikala všemi cnostmi, hlavně pak slynila neobyčejnou zbožností; a že se hleděla muži svému, od-

dávajícímu se světským marnostem ve všem zachovat a že jen z lásky k němu holdovala přepychu, přiměřenému svému postavení, aby si před ženami svého stavu nezadala, ale rovnocennou se jim ukázala.“ Životopis Hmský ji líčí jako mladou, krásnou, bohabojnou ženu, která se zevnějškem úplně vyrovnala dámám světským, soukromě však žila jako klášternice v tuhé kázni. Hověla prý přepychu jen z vůle a poslušnosti k svému manželu, jenž jsa oddán světaké marnosti, toho od ní vyžadoval.⁴

Kolik roků trvalo Jacoponovo manželské štěstí, nelze zjistit. Zdá se však, že příliš dlouho nikoli a zůstalo bezdětné. S jakou láskou lnul asi Jacopone ke své šlechetné choti, když náhlá, neočekávaná její smrt způsobila tak úžasný převrat v jeho životě.

Wadding a Tresatti vypravují, že se jednou na přání svého manžela zúčastnila v Todi lidových her. Náhle se střítilo ležení, na němž seděly vznešené dámy todské... Mnohé byly k smrti umačkány, žádná nevyvázla bez značného poranění. Mezi těžce zraněnými nalézala se též manželka Jacoponova. Přikvapivši manžel chce položivou zbavit tížícího žatu; na němž, prosebné její posuňky odnáší si v náručí milovanou bytost na soukromé místo, uvolňuje její žat a hlel pod přepychovým rouchem svrchním spatřil žíněnou košili na těle své drahé choti, o níž se byl domníval, že je oddána světským dráždidlům a vyražením... Zatím co ubohá ztrne při posledním pohledu na milovaného manžela ve spánek smrti, stojí on všecek užaslý nad netušeným objevem...

Rána ta Jacopona omráčila.

Staré životopisy přičítají vnitřní převrat Jacopo-

nův netušenému objevu na těle umírající choti, jenž prý mu zjevil její pravou tvářnost se stránky, která mu byladosud neznáma. Nemyslím, že by skutky zbožnosti a tajné kajícínosti byly mohly zůstat utajeny manželovi; těžko je připustit, že by milující manžel nebyl měl tušení o soukromém životě své choti. Spíše se domnívám, že Jacopone nesmírně miloval, ba zbožňoval svou mladistvou, šlechetnou ženu, a že osudná smrt, oloupivši ho nenadále o to, co měl na světě nejdražšího, a na čem celou svojí ohnivou duší visel, způsobila radikální obrat v jeho nitru. Dovedeme si učinit představu o velikosti rány té, když uvážíme její dalekosáhlé účinky.

Byl to „hlas Hospodinův, jenž láme palmu a rozráží cedry libanonské“, byl to „hlas Hospodinův, jenž otřásá pustinami a k bolesti přivádí poušť Kades“. Byl to ohnivý křest očistný — a Jacopone z něho vyšel ožeháný milostí Boží... V měkké duši Františkově způsobila obrat vleklá choroba tělesná, ocelová duše Jacoponova musela do žhavé výhně bolesti... Duše měkké a trpné se rozvíjejí blemýždím krokem, vášnivě a činně lvími skoky. Ale převrat byl přec jen příliš prudký a děsně účinkoval na nervové ústrojí Jacoponovo. A myslím, že se dlouho potácel nad propastmi šílenství. Náhlé světlo, jež vyrazilo z jeho nesmírného hoře, srazilo ho jako Šavla k zemi a oslepilo dočasně tělesný zrak jeho slepotou pomatenosti. Dlouho asi tápal Jacopone ve tmách, nežli přivýklo oko jeho novému světlu.

Podivné obrácení to se událo roku 1268. Je to první spolehlivý údaj ze života Jacoponova. Způsob a ráz obrácení nese zřetelné stopy rozechvělého o-

vzduší myšlenkového, které tehdy viselo nad Itálií. Ponurý hymnus „Dies irae“, připisovaný Františkánovi Tomáši z Celano (okolo roku 1250) je nadmíru charakteristickým výrazem náboženské zúzkostlivosti v polovici třináctého století a ohlašuje ono přímo šílené vzplanutí divoké kajcnosti, jak vyrazilo v průvodech mrškačů a jemůž podobného Evropa od roku 999 nezažila. Církev tehdejší podle slov papeže Innocence IV. na prvním sněmu lyonském (1245) se podobala Ukřižovanému a krvácela z pěti ran, rozdirajících její tělo. Byly to: úpadek kázně, vítězný postup Saracenů, schisma řecké, vpád Mongolů a pronásledování Bedřicha II. Hlavně Itálie podle současné kroniky (Monach. Pad. ad annum 1258) „po dvacet let boje církve s Hláš se zalévala potoky krve“. Mimo to slavila „černá smrt“ v městech evropských hnusnou žeň. Není divu, že na duších věřících ležela těžká chmura bezútěšnosti a náboženské ztrnulosti... Zdálo se, že „dies irae“ se blíží... Františkáni vybízeli rozechvělé davy k pokání a slibovali svými apokalyptickými vizemi novou éru Ducha sv., nové království Boží na zemi.

A když nastal rok 1260, ježz proslulý věštec středověký Joachim z Floris předpověděl jako počátek tétonové éry, vybuchl tlumený dosud oheň kajcnictví v nevídaný požár: z městečka Perugia vyšel první průvod mrškačů... A odtud se šířilo podivuhodné toto hnutí jako blesk nejen Itálií, ale zasáhlo brzy celou Evropu „Hory a údolí zvučely strašným křikem: Pokoj, pokoj... Pane, dej nám milost!“ Průvody mrškačů s červenými vlajíci mi prapory počaly bouřit celou Evropou...

A právě v této neobyčejné době, kdy Itálií zněly písně, svištěly biče a tekla krev mrškačů, se událo obrácení Jacoponovo a ráz jeho je neméně podivný. Byloť tehdy takřka denně vidat v italských městech podivné kajícíšky, kteří fanatickými řečmi vybízeli k pokání. Byli to ponejvíce členové bratrstva Spirituálů, vyšedšícího z řádu Minoritů a ti volali do čtyř úhlů světa: „Pod křídla svatého Františka, tam najdete ochranu!“

A Jacopone se tam uchýlil. Prodal vše, co měl, rozdal chudým, oblékl chudý šat třetího řádu sv. Františka a počal změnu svého nitra projevovat způsobem, nad nímž i vážní obyvatelé Todi počali povážlivě kývat hlavami. Nebyly jim jistě neznámy činy divoké kajícínosti souvěké, ale od Jacopona se jich asi nejméně nadáli. Jacopone osvědčoval radikální převrat svého nitra skutky, jež hraničily na šílenství... Jako dříve usiloval svými právníckými vědomostmi o slávu světskou, tak hledal teď divokými skutky sebepohrdání posměch a potupu. Zarážejí-li shora uvedené dva kousky hrubosti, překvapují jiné důmyslem a originalitou. Jacopone tu vystupuje jako filosof, který obléká šat bláznů a hlásá svými šaškovskými kousky sebepoznání a pokání. Jednou, na příklad, prosil Jacopona bohatý občan todský, jenž koupil na trhu párek kuřat, aby mu je zanesl do jeho domu. Jacopone slibuje učiniti dle přání občanova, běže kuřata, ale nese je do chrámu sv. Fortunata, kde měl zmíněný občan rodinnou hrobku. Odvalí mramorový příklop a zavře kuřata do hrobky. Občan se vrátí domů a marně hledá kuřata. Jde k Jacoponovi a táže se, kam kuřata zanesl. Ten zavede občana do

chrámu, odvalí přiklop a povídá: „Zde jsou, v domě tvém.“ Občan bere kuřata a vrací se zamyšlen domů. Dospělí povážlivě krouť hlavami nad skutky Jacoponovými. Nerozumná mládež však běhá za podivínem a pokřikuje rozpustile: Jacopone, Jacopone! (Kubo!) Přezdívkou tou se cítí Jacopone poctěn a přijímá ji pro vždy za své jméno.⁴ A od doby té se snaží, aby se ho ukázal hodným.

Deset let po smrti manželčiny žil Jacopone tímto způsobem nevázané a divoké kajicnosti. Co jej však přimělo, aby vstoupil do řádu Minoritů a zaměnil nevázanou kajicnost za určitá, ustálená pravidla řeholní kázně, nedá se přesně zjistit. Poznal, že na cestě dokonalosti, již nastoupil, jest třeba přísného vedení v uznané řeholi? Uvědomil si nebezpečí, jež nezřízená horlivost jeho nábožensky rozrušené duše v sobě ukrývá? Nebo chtěl snad zlomiti duchovní pýchu, k níž měla jeho povaha sklon, jhem řeholní bezpodmínečné poslušnosti? —

V roce 1278 zaklepal jednoho dne na portu kláštera minoritského a žádal o přijetí. Dlouho se asi rozmyšleli bratři Minorité přijati do řádu muže, jež celý kraj pokládal za blázna. Snad tušili v žádosti jeho opět jeden z bláznovských kousků, jež mnil provést. Aby poučil Minority o upřímnosti svého úmyslu a o podstatě svého bláznovského jednání, napsal dvě písně; jednu v jazyce latinském, druhou v nářečí své otčiny. Ty mu vymohly konečně vstup do řádu, jehož členové odchovaní tradicemi svého zakladatele, tak velice cenili kouzlo poesie. Neobyčejný to zjev: písně otvírají Jacoponovi dveře klášterní.

Probudila-li se teprve nyní v Jacoponovi vloha básnická, jak myslí A. F. Ozanam⁹ „bolest a samota, tyto dvě velké učitelky geniů, učinily právníka básníkem“, nelze zjistit. Staré životopisy o tom mlčí a Jacoponovy básně o tom nečiní nejmenší zmínky. Avšak od této chvíle jest poesie věrnou průvodkyní jeho až do smrti.

„Cur mundus militat“ jest latinská sequence církevního slohu. Hned na prvních slokách jest znát, že Jacoponovi tuze nesvědčí mrtvý jazyk latinský. Je pro něho nějak neohebný a moc vážný. Druhá, italská báseň je něco docela jiného, to je už písnička, opravdženská písnička! Rozumíme dobře, proč k ní užil vulgární lidové mluvy. Jacopone byl umělec a proto měl smysl pro úměrnost. Jak výborně sluší „bláznů pro Krista“ právě taková mluva. Věru, ani bychom si jej při vstupu do kláštera nedovedli představit jinak než zpívajícího právě takovou píseň. „Udite“ jest první samorostlá perla, již vydalo bláznovské srdce Jacoponovo.

Překlad latinské sequence Jacoponovy „Cur mundus“, ježž tuto podáváme, jest pořízen podle znění Tresatti-ho sbírky písní Jacoponových.

Za liché alávy lesk v boj proč se žene svět,
když štěstí bludičkou a klamem slávy květ?
Když déle netrvá než vetchá nádoba,
již svojí křehkostí se věrně podobá?

Věť spíše písmeni vrytému do ledu,
než štěstí světského klamnému pohledu.
Pod ctnosti škraboškou svou skrývá zrádnou lest,
neplatí přísahy, mu dýmem alib a česť.

Rci, kde je Šalomoun a jeho slávy jas ?
Kde Samson nezdolný a jeho dlouhý vlas ?
Kde lepý Absolon s úsměvem anděla ?
Kam tvář se Jonaty sladkého poděla ?

Kam Caesar odešel, slovatný bojovník ?
Kam Xerxes, nádhery a číše milovník ?
Rci, kde že Tullius, kdys řečník veliký ?
Kde Aristoteles, jenž dar měl všeliký ?

Mocnářů zástupy, přeslavná století,
trůny a koruny jak děti prokletí
se staly kořistí mocného zániku.
Zašly a zapadly ve chvíli, ve mžiku.

Jen krátkým svátkem je čest světa všeliká,
vše radost klamem je a stínem zaniká ;
zavádí bludičkou člověka na scestí,
o nebe okrádá, vydává neřesti.

Ó, červů pokrme, ó, hrsti popela,
nad čím as pýcha tvá tak v srdci vyvřela ?
Nevíš, zda zítřejší uvidíš slunce plát,
hleď proto, bláhový, ve pravdě Boží stát.

Čest, sláva pozemská, za níž se žene svět,
dle Písma výroku je polní trávy květ.
Jeť život lupenem, jenž větru na pospas,
a smrt jej odnese, když přišel jeho čas.

Svým nezvi ničeho, co ztrátou hrozí ti.
Co svět ti jednou dal, zas touží odnítí.

Své srdce žádosti jen nebeskou nech vzplát.
Blah ten, kdo dovede tím světem pohrdat.

Z básně „Udite“,¹⁰ jež i s mottem, zvláštností to téměř všech písní Jacoponových, obsahuje 53 čtyřveršových slok, překládám volně sloky nejrázovitější, maje náležité zřetění k tomu, abych neporušil myšlenkového spádu.

Hlavou jde mi nová fraška,
zapějí vám píseň šaška.

Dlouho žil jsem světa klamu.
Zhnušil se mi život taký.
Proto zříkám se ho navždy,
cestou novou chci se dát.

Svět je trhem dryáčníků.
V ryčné vřavě pustých hádek
vítězně ovládne pole,
největší kdo hrdlo má.

Dlouho vzdoroval jsem světu,
dlouho rval se s jeho žalbou,
denně čelil klamným vděkům,
které vedou v pekel chřtán.

Nejsem sketa, uvidíte!
Zapru se a na ramena
vezmu těžké dřevo kříže.
Vykonám čin bláznovský.

K hlupcům dám se obmezeným,
vstoupím v jejich četné řady.
S nimi v svaté zpozdilosti
šádkovský chci život žít.

Pane, znáš mé rozhodnutí,
víš, jak vážně zhrdám světem,
jehož moudrost proslavenou
vysoce jsem druhdy ctil.

Bádal jsem v metafysice,
v theologii jsem hledal
cestu, již lze dostoupiti
nejvyššího blaženství.

Věda je sic oheň s nebe,
jímž se právě zlato čistí,
solistická bohověda
zlomila však mnohý vaz.

Slyš pak, co jsem si usmyslil:
bláznem stát se, nevědomcem,
hlupákem a podivínem
za životní volím cíl.

Nechte si své syllogismy,
problémy a aforismy,
vtipy, hádanky, sofismy
i domněnek bystrých směs.

Chvalte Sokrata a Plata.
Mučte rozum do úpadu

důkladnými dedukcemi,
že je pravdou každý šmejdl.

Těž o uměleckých plodech
Platona, Aristotela
nechci za života slyšet,
čpi z nich samé kacířství.

Rozum poctivý a přímý
sám si najde pravou cestu.
I bez jejich mudrosloví
dojdu k nebes výšinám.

Antické si nechte spisy,
jež jsem čítal se zálibou!
Pohrdám i Ciceronem,
ač jsem ho měl kdys tak rád.

Nechte si svůj zpěv, své písně!
Nechte si žen, dívek vděky,
prodajné jich krásy kouzla,
záludné jich pohledy!

Nechte si své fioriny,
karliny a janovjáky,
dukáty a stříbrňáky!
Nechci na ně ani zhlít.

Slávu svoji odkazuji
oslům, ti ať o ní pějí.
Odpuštění na rok, na dva
háncům svým slibuji.

Mám já kapitál svůj vlastní.
Zneužíval jsem ho kdysi.
Za moudrého mám, kdo vskutku
chápe moje bláznovství.

Život dle evangelia
k nebi ukazuje cestu,
Ji jsem zvolil, po ní půjdu
k nadpozemským výšinám.

Spasiteli sladké lásky,
dej mi milost, vlej mi sílu,
bych moh' čelit nebezpečí
na cestě, jíž chci se dát!

Víře mé dej k nebi růsti!
Srdce zapal ohněm lásky,
v jehož láskujícím žáru
bez přetvářky roztát chci.

Srdce dej mi zkormoucené,
s něhož slzy zkroušenosti
smyly stopu hříšných činů,
spláchly světské vzpomínky.

Po způsobu nebešfanů
zpívat dej mi, Synu Panny:
„Svatý, třikrát svatý, Pane,
Bože nebes zástupů!“

Nohou zdrf mne, věčný Pane.
za dřívější život zpustlý,

aby moje mysl prudká
po světě už nepráhla.

Žít chci, proto na smrt spěchám.
Pane, drž a opírej mne,
bych v den svého rozhodnutí
pevný byl a neocháb'.

V řádu vznešeném a tuhém
ke zkoušce se chystám přísne.
Mosazí-li jsem či mědí,
krátký čas hned ukáže.

Pane můj, ó, dej mi poznat
vůli svou, bych stál v ní věrně;
Spásu pak či zavržení
pouštím z myslí docela.

III.

Amor, amore, che si m'hai ferito !
Altro, che amore non posso gridare.

O lásko, lásko, jak's mne poranila !
Nemohu jinak, než o lásce křičet.

Poésie spir. (VI., c. XVI., v. 32.)

PROČ se rozhodl Jacopone pro řád Minoritů?

Na otázku tu odpovídá smělou satirou „O amor di povertate“. ¹ Následuje její postup myšlenkový.

Nelze vypovědět, jak je vznešená láska k chudobě. Chudoba bloudí světem, který se k ní nechce hlásit... Kdo ji vidí jítí kolem, křížuje se, kdo se ji vidí blížit, zavírá před ní dveře. Marně hledá v městech a vsích přijetí. Jaké vážnosti se těšila kdysi! Maria přijala ji v Betlémě do svých služeb, chudé Jezulátko ji zvolilo za svou družku. Od jesliček až na Golgotu se nesměla od Krista ani hnout, všude a vždy jej doprovázela. Syn Boží ji miluje tak, že přijímá jen ty, kteří se mu blíží, jsouce oděni jejími cáry...

Otec ji teď poslal do světa, aby počínajíc preláty hledala u různých stavů přijetí. Vypravuje osudy svého putování.

Navštívila nejdříve preláty. Ale ti ji pohostili ranami. Nejen že ji nechtěli slyšet, ani pohledu jejího nesnesli! Zašla k mnichům, u nichž se těšivala kdysi veliké přízni. Ale jaké zklamání! Mnozí se sice zdáli svatými, ale pro pravou chudobu neměli nejmenšího porozumění. Prosíc Boha, by ji v zármutku neopouštěl, šla k Mendikantům.

Šla jsem mezi Mendikanty:
tam zněl zpěv a ryčná vřava.
Dobrym šatem oblečení
nechtěli mých slyšet slov.

Činí jim trpké výčitky. Vyženou ji však s výhrůžkami. Nato jde do lesních samot mezi poustevníky, ale ani tam nenalézá dobré vůle.

Mluvila jsem : „O, vy bídní !
Zevně chudáky se zdáte,
otylost však vaši vnitřní
ničím nelze nasytit.

Touláte se světem celým.
Nemyslím, že hrdlo vaše,
hluboké jak bezdné moře,
bude lze kdy naplnit.

Záštím přetéká vám srdce,
reptání je chléb vám denní.
Ani volnost, kterou máte,
nestačí vám déle již.“ —

S odporem odchází od nich a navštíví klášterní sestry. U brány klášterní hovoří se sestrou-vrátnou a žádá o vpuštění. Povídává sestra, která užila příležitosti, aby vytáhla všechna stavidla své výmluvnosti, ji posílá do špitálu a na neodbytnou konečně zavolá abatyši, „ta že si s ní už dovede poradit“. Přikvapí zavalená abatyše ještě s jinou sestrou. Při pohledu na „Chudobu“ žehnají se poděšené sestry znamením kříže jako před pekelným přízrakem. Chudoba přistoupí blíže a mluví: „Se zalíbením jsem zde kdysi meškávala. Ctily a vážily si mne sestry. Ale teď, jaká změna !

Zástup žen zřím nekáraných
s tvář pěkně naličenou,
s těsným šatem podle mody,
se svěťáckým chováním.“

Kdyby měla vypočítávat všechny chyby sester, dostala by dávení. Zatím se sběhl celý klášter a žasl nad drzou kazatelkou... Na konec zavolala sestra Amata klášterního pacholka, který ji vypral holí ze dveří.

Vari odsud, stará běhno!
Ať o tobě není slechu!
Zmalovaná holí záda
na památku odnes si.

Děkujíc za rány odchází Chudoba s veselou myslí. — Jíti mezi laiky by bylo marné. Zajde tedy k bratřím-Spirituálům, kde konečně nalézá přísnou kázeň a upřímné odřikání. Napomíná je důtklivě, aby stáli pevně v příkázáních Božích a v chudém životě Kristově. Satira se končí apostrofou na chudobu a modlitbou o ni.

Mezi bratry Minority se začalo právě tehdy nové hnutí. Způsobili je nadšení ctitelé Františkovi, — hlavně visionář Jan Petr Olivi — kteří horovali pro reformu řádu františkánského podle úmyslů zakladatelových, jimž se řád tak velmi odcizil. Usilováno upřímně o obnovení ducha staré kajcnosti a bezpodmínečné chudoby, jež umírající světec ve svém podivuhodném „Testamentu“² svým duchovním synům jako jediné dědictví odkázal. Řád zatím nejen upustil od původní, naprosté chudoby, ale zmírnil valně i tuhou řeholní kázeň. A následky se dostavily záhy.

Dveřmi, jimiž odcházela františkánská chudoba, tlačil se do cel klášterních duch světský. Rozmařilá veselost a přepych zaujaly místo staré kázně.³ Pýchou

duchovní nadýmala se srdce bratří; chvástali se svatostí otce svého Františka a celý svět věděl, jak daleko se od jeho života odchýlili.⁴ Misto, aby prakticky uplatňovali příklad lásky Kristovy, jak to přikazovala řehole, pachtili se za prelaturami a hodnostmi církevními, snažíce se zakrýti mitrami své pleše, odznak odříkání⁵ a ozdobiti hlavy své svatozáří učenosti na stolicích vysokých škol. Paříž zabila chudé Assisi; učenosti je svedla s pravé cesty:

Ma vedemmo Parisi,
ch' n'ha destrutto Assisi. —
Con la lor lettorìa
l'han messo in mala via.⁶

Duch Paříže, která tehdy stála v čele učeného světa křesťanského, vnikal do františkánských klášterů, působil šířavinou na řeholní kázeň a opájel bratry jedem ctižádostivosti.

„Tvrze naše, kdysi do nedozírna rozlehlé, stály na pevných výšinách. Avšak vody potopy vystoupily vysoko nad jejich zdi“, volá smutně Jacopone.⁷

Když však počaly stoupat kalné vody mravní zátopy, zdvihl se náhle žhavý vítr obnovy a vysušoval je. Z Francie přišla zátopa, a z Francie přišel vítr obnovy. Nastalo větrání cel. „Zpět k Františkovi“, zaznělo heslo mezi Františkány, a Fratres Spirituales, (tak sluli přívrženci reformy), nabývali den ze dne pevnější půdy. A čím vyšší hráze zástupcové zmírněné řehole (fratres Conventuales) stavěli proti novým proudům, zdola vyvěrajícím, tím mocněji ony tryskaly a s tím větší prudkostí rvaly s sebou všechny upřímné Františkány.

A toto nadšení pro ideály sv. Františka účinkovalo mocí neodolatelnou na kajícíka todského a lákalo jej mezi zdě klášterní, kde se probouzel nový život.

Nebyl to však duch Františkovy roztomilé prostoty, jenž se projevoval v hnutí bratří Spiritualů. Půl století, jež prošlo od smrti „assiského poverella“, nezůstalo bez účinků na jeho nadšené ctitele. A půlstoletí znamenalo mnoho, velmi mnoho. Duše bratří, proředších školou scholastické učenosti, staly se až příliš raffinované, aby se mohly vrátiti k oné velké prostotě, s níž František přijímal ducha evangelii... Jim nestačila už Františkova idylla. Scholastika uvědomila náboženské potřeby, držící neuvědoměle ve středověkých duších, ale místo, aby je upokojila, dráždila je víc a více. Jen klíčnickou analogií ukazovala neznámá tajemství Boží; poznání celé slibovala teprve na onom světě. A proto nábožensky rozechvělé duše se vrhaly ve své nedočkavosti mystice v náruč, neboť slibovala vniknutí do „Nepoznaného“ a skýtala s ním přímý styk. Nastalo hledání království Božího v duši.

V tiché odloučenosti mezi bratřími-Spiritualy prožíval Jacopone mysterium „ukřižované lásky“ a slavil „platonické symposion“ své duše.

S nadšením se podroboval přísným pravidlům reholním, konal s obzvláštní láskou nejnížší výkony a zachovával nej přísnější posty. Byla-li jeho duše před vstoupením do řádu dravou bystřinou horskou, jež vystoupivši po prudké bouři ze svých těsných břehů, divoce se hnala přes srázy skalní hledajíc nové cesty, podobal se po vstoupení do řádu veletoku, zúženému vysokými skalnatými břehy, jenž hnál své vody,

jejichž zrádnou dravost prozrazovaly hluboké víry, tiše do náručí oceánu. Plameny divoké kajicnosti se vybouřily; nastala doba vnitřního žáru lásky, jež roztavovala duši. Wadding v Annálech (TV, XXXVIII, 413) popisuje tuto dobu vnitřního žáru Jacoponova takto: „Planul takovou láskou k Bohu, že se zdál smyslů zbaveným. Chvillemi zpíval, chvillemi plakal, velmi zhusta vyrážel divoké křiky. Stávalo se často, že puze jsa břitkým ostnem lásky k Bohu prchal do samoty, kde prudce objímal stromy, které se mu namanuly, v domnění, že drží v náručí Krista, kterého různými jmény oslovoval, vzdychaje neustále: O Ježíši sladký, Ježíši líbezný, Ježíši nejmilejší.“

V řádu vyrůstá kajicník na světce. Vzdal se všeho a duši svoji odevzdal Bohu. To naznačuje Jacopone v krásné parabolě „o panně a perlu“ (W. Annalea, VI, XVIII, 82). Žila překrásná panna, která měla perlu ceny nesmírné. Z její pěti nemajetných bratrů byl jeden hudebníkem, druhý malířem, třetí mastičkářem, čtvrtý kuchařem a pátý kuplířem. Přišel hudebník a řekl sestře: „Znáš mou nouzi; přispěj mi tedy a daruj mi svou vzácnou perlu, s ní mi dáš život.“ „Nemohu, neměla bych potom ničeho“, odpovídá sestra. Na to bratr: „Zaplatím ti za ni.“ A když se sestra táže, čím, praví, že jí zahraje všeliké melodie. Odpovídá sestra: „Hudba se skončí; a kde vezmu pak potřebnou výživu? Odejdi, tak lacino perly nedám. Je to mé věno, z něhož, až se vdám, budu počestně žít.“ Přišel malíř a prosil o perlu, nabízejí za ni krásný obraz. Sestra jej odbyla podobně jako prvního. Mastičkář nabízel za perlu nejlepší voňavku, kuchař nejvzácnější pokrm, kuplíř množství soupeřek, jimiž by

stoupila v umění lásky, ale sestra všechny odbyla. Brzy potom přišel král jeden k panně a prosil o perlu. Řekla dívka: „Račiz vědět, že kromě ní ničeho nemám na světě. Ona je můj jediný poklad. Jakou mi však za ni poskytneš náhradu?“ Král jí slíbil, že ji pojme za ženu, učiní ji vznešenou paní a že nejen splní všechna její přání, ale i život věčný jí dá. Dívka pak ochotně daruje králi perlu. — Pannou je duše, perlou srdce, bratřími 5 smyslů a králem je Bůh.

Svěcení na kněze odmítl Jacopone z pokory, ale Bůh sám ho pomazal na královského pěvce své lásky. Ohněm nebeským zapálil jeho srdce a v duši jeho si postavil své lože. Podivné to lože! Čtyři nohy jeho jsou čtyři mravní ctnosti, pelesti jsou články víry, slavníkem je poznání vlastní nízkosti, matrací je vědomí, že se Kristus stal pro něho bláznem, polštářem je vzpomínka na Ukřižovaného, prostěradlem rozjímání o božství Kristově, stajeném v přirozenosti lidské, a příkrývkou jest křesťanská naděje... (Tresatti, *Poesie spir V, cant. XXVI „L'uomo, che vuol parlare“*.)

Tam se objímá jeho duše s Kristem: „V náručí mne drží a za hrozných bolestí se přerouží. Ve vysokých ekstázích se ponořuji v Krista a zplozují — dítě lásky.“

A od té doby se stává Jacopone netak pěvcem jako spíše mučedníkem lásky. A věru že od časů sv. Pavla (srov. I. list ku Kor. XIII, 1—8) nebylo slyšet takových hymnů nebeské lásky, jaké zpíval Jacopone...

Mystická poesie Jacoponova se bere třemi směry (o satirické bude pojednáno níže): zpívá, medituje

a poučuje. Ale ať zpívá, medituje nebo poučuje, vždy jedná o totéž temátě, nebo aspoň v ně ústí, totiž lásce . . . A je velice těžko rozhodnout, zda písním či meditacím přiřknout palmu prvenství. Co se poučných týče, jsou to pouhé pokusy, zpracovati za účely didaktickými zásady mravouky křesťanské. Ač jsou prohrány teplem náboženského vzrušení, nelze jim pro úmyslnou tendenčnost přiřknouti ceny umělecké. Jacopone je v nich nadšeným kazatelem, ale daleko ne básníkem. Zato písně a meditace nemají sobě rovných v mystické poesii katolické . . . Říci, že z nich vychází oheň, jenž „consumit quidem, sed non affligit, ardet suaviter, desolatur feliciter“ (Bernard), bylo by ještě málo. Jsou žhavou výhní, z níž roztavený cit se rozlévá tekutým zlatem písní.

Duše, překypující takovou náplní nebeského nadšení musela zpívat, zpívat, zpívat . . .

Ne, nelze už tu náplň v srdci ztajit.

V ní musí slasť v jásotu výraz najít —
a trysknout písní — --¹

Píseň: „Amor di charitate“ (Poesie spir. VI, XVI)
se mi zdá vrcholem tvorby Jacoponovy. Nazval bych ji královskou písní nebeské lásky, protože tlumočí všechny její tvary a způsoby v radosti i utrpení, záchvěvy i křeče, úžasy a hrůzy.

Podávám podrobný postup jejích myšlenek.

O nejvyšší lásce, proč jsi mne tak poranila? Celé srdce mé jest zárem lásky stravováno. Hoří bez ustání se zapalujíc. Žijíc umírá, roztavené hyne. Žádajíc si oddechu, ocitá se vždy znova ve výhní. Běda,

kde se octlo? V tak hrozném muce žít je umírat . . . a
žár stoupá . . .

Dříve nežli zakusil, co zakouší teď, žádal si milovat Ježíše; v klidu toužil užívat sladkosti největších bez bolesti. Ale teď zakouší trýzeň, po níž nikdy netoužil. Nedovede říci, co cítí: umírá rozkoší a žije bez srdce . . . Se srdcem ztratil všechny smysly: všechna krása je mu blátem, rozkoše a hohatství jsou mu jen ztrátou. Strom lásky, vátípený v jeho srdci, nese sladké ovoce. Dal by za ně vše, svět i sebe. A jakou náhradu mu skýtá láska? Neví, kam ho vede . . . přinesla mu zkázu, učinila jej bláznem, zbavila jej vši hodnoty. Marně se snažili přátelé odvrátiti jej od této cesty lásky. Kdo se jednou daroval, nemůže tak učiniti podruhé.

Vůle jeho je ohněm lásky roztavená, slitá, přerozená . . . Vznáší se v nedozírných výších. Tam se jí ztrácí tvorstvo . . . Tam volá po Tvůrci . . . patří v zářící tvář Kristovu, před níž hasne slunce . . . Nikdo ať mu nevyčítá, že bláznem jej učinila taková láska. Ji nemůže srdce odolat . . .

Kéž by mohl najít duši, která by mu rozuměla a spolu cítila bolest, jež mu srdce zžírá. Nebe, země, vše mu volá: Miluj lásku, jež nás stvořila pro lásku... Přál by si víc milovat, ale nemůže . . . Viděl krásu, jež ho přivedla do vytržení; v ní roztál, přerodil se v Krista, Kristem se oděl . . . s Kristem králuje, s ním se objímá, žádaje si umřít v jeho objetí . . .

Láskou umíraje touží po Kristu; vzdálí-li se, volá jej s pláčem zpět . . . Ne, nelze mu snést těch trýzní lásky. Srdce mu bylo odřato; neví už ani, co dělá, — ztratil řeč, vůli i čin. Je slepcem v propastech.

Mlčením mluví, prchá a je přivázán, sestupováním vystupuje, drží a je držen. Jsa vně sebe nalézá se uvnitř sebe. Zbláznil se nadbytkem lásky a umírá v její výhni.

Prosí Krista, by nezřícenou jeho lásku uspořádal, neboť jen láska zřícená může nést plody ctnosti. Kristus projevuje podiv svůj nad nevázaností jeho lásky. Básník se hájí: Nemůže za to, že Kristova láska ho tak docela ovládla a o veškeru vůli připravila... Proč ho uvrhl do takové výhně lásky, když by jen maličko bylo postačilo? A zdaž pak Kristus sám dovedl odolat nezdolné síle lásky? Zda ho nestáhla s nebe na svět? Zda v životě i smrti nebyl jejím rabem? Z lásky se pokládal za nic... V chrámě volal: kdo žizní, pojd' ke mně, aby pil sladkou lásku bez konce. — On, moudrost věčná, se neopanoval, aby svoji lidskou podobu, přijavši lásku, nerozlil na lidi. Na křtíz vstoupil, aby odtud objímal lidstvo. Tam ztajil svou moudrost, skryl svou moc, jen aby bylo vidět jeho lásku, objímající svět. Jak mu může tedy vytýkat, že šílí sladkou láskou, která jej samého oloupila o veškeru moc a moudrost? Ne, nebude se jí vzpírat, oddá se jí docela a učiní svým heslem: umřít láskou! — A potom následují divoké výkřiky mučedníka lásky:

Amor, amore, che si m'hai ferito
altro che amore non posso gridare.
Amore, amore, teco sono unito,
altro non posso che te abbracciare.
Amore, amore, forte m'hai rapito.
Lo cor sempre si stende per amare.
Per te voglio spasmare,

amor ch'io teco sia.
Amor per cortesia,
fammi morir d'amore.¹⁰

Amor, amor Jesu, son giunto a porto,
amor, amor Jesu, tu m'hai menato,
amor, amor Jesu, dammi conforto,
amor, amor Jesu, si m'hai infiammato,
amor, amor Jesu, pensa lo porto,
fammeli star, amor, sempre abbracciato,
con teco trasformato,
en vera caritate,
en somma veritate,
di trasformato amore.¹¹

Amor, amore, grida tutto l'mondo,
amor, amore, ogni cosa clama,
amor, amore, tanto se' profondo.
Chi più t'abbraccia, sempre più d'abrama.
Amore, amor tu sei cerchio rotondo,
con tutt'ol cor chi c'entra, sempre t'ama,
che tu se' stame e trama,
chi t'ama di vestire,
dai sì dolce sentire,
che sempre grida amare.¹²

Amore, amor, penar tanto mi fai,
amore, amor, nol posso patire,
amore, amor, tanto mi ti dai,
amore, amor, ben credo morire,
amore, amor, tanto preso m'hai,
amore, amor, fammi en te transire.

Amore, dolce languire,
amor mio desioso,
amor mio delettoso,
annegami en amore.¹³

Amor, amor, lo cor si mi sperza,
amor, amor tal sento ferita,
amor, amor trammi la tua bellezza,
amor, amor per te si so rapita,
amor, amor vivere disprezza,
amor, amor l'altra teo è unita.
Amor tu se'sua vita,
gia non può partire.
Perche lo fai languire,
tanto stridendo amore?¹⁴

Amor, amor, Jesu desideroso
amor voglio morir te abbracciando.
Amor, amor, Jesu, dolce mio sposo,
amor, amor, la morte t'adimando.
Amor, amor, Jesu, si delettoso.
Tu me t'arendi in te trasformato,
pensa, che cio vo pasmando,
non so amor o'mi sia,
Jesu, speranza mia,
abissami en amore!¹⁵

Jacoponovi je láska životem a život láskou. Do jejích hlubin se ponořuje, hledaje dna její bezdny, do jejích výšin se vznáší, hledaje nekonečných jejích vrcholů. Mezi bezednou hlubinou a nedostížnou její výší se potácí . . . Jásá v jejích výšinách a pláče v jejích propastech.

V básni „O Jesu fornace ardente“ (O Jezu, výhni žhavá. Poesie spir. V, 12) nastiňuje sedm stupňů této své mystické lásky. První je oheň zažehnutý v srdci, v jehož jasu zří duše Boha, plačíc a se smějíc zároveň. Druhý je spojení s Bohem; přestává zármutek a duše zpívá novou píseň Beránku. Třetí je palčivost vysušující veškeru tělesnost a povznášející do výšin nebeských. Čtvrtý je náplň duše láskou. Pátý je stav vzmocněné kontemplace: duše vidí Boha v celosti. Šestý, stav věčného klidu: duše se slévá v náručí nebeského ženicha s Bohem. Poslední je stav nevypověditelný v slávě nebeské.

Vše, o čem začne Jacopone rozjímat nebo zpívat, vyzní vždy láskou. Láska, láska a stále jen láska...

Jacopone prožívá ve svých mystických básních všechny stupně mystiky křesťanské, které neznámý filosof V. století, tajuplný její tvůrce a zakladatel (neprávem ztotožňovaný s Divišem Arcopagitou), v „Mystické filosofii“ na zásadách nauk školy novoplatonické vystavěl.

Jacoponova duše:

— Co neslýchala, slyší,
co neznala, to vidí,
v co nevěří, tím vládne,
a chutná bez chuti. (Poesie spir. VII, 1.)

V okamžicích nejvyšších ekstasí se ocitá přímo u věčného zřídla všeho bytí,

Má přání zhasla zcela,
je pohltila touha, v Prapřčině

všech věcí vládcem stát se.

V ní vůle má je pochována navždy

(Poesie spir. VII, 9.)

a povznáší se nade všechny pojmy stvořeného rozumu :

Kdo na třetím je stupni,

jenž přerodem je bytí,

ten povznesen je nade zlo a dobro.

(Poesie spir. VII, 9.)

Jest to stav mystické závratě, již tušil už sv. Ambrož, řka: *Animae absorbuntur in Deum* (duše jsou Bohem pohlceny). Tedy naprostý zánik, buddhistická nirvana? Kde pak! Ale věčné umírání a věčné přerozování se, věčné stoupání a věčné přetvořování v Bohu nekonečném. Neboť Bůh jest život, čin a nikoli nehybný princip pohybu.

Jak úžasný výklad prostých slov sv. Pavla (Řím. XIII, 14): „Oblect se v Pána našeho Ježíše Krista“, podává Jacopone, hlavně ve dvou velkolepých meditacích „*Sopra ogni lingua amore*“ (P. s. VIII, 1) a „*La fede e la speranza*“ (O. c. VII, 9.)!

Nesměřuje však mystik Jacopone k něčemu, co nemá ani tvaru ani způsobu? Nejen Jacoponova, ale celá katol. mystika tam směřuje. A v tom se zakládá její problém, jež nelze řešiti suchými vzorci logiky, ale osobními zážitky světců, Bohem omilostněných.

Následuje několik ukázek mystické poesie Jacoponovy, neznámé snad českému čtenářstvu. Volím nejohavnější. Překládám volně bez rýmu, zůstáváje si vědom nedostatků překladu. Číním to jedině za

tím účelem, abych upozornil povolané pěvce katolické na nepřebrané dosud poklady katolického středověku, jež poesie Jacoponova podává.

O DOLCE AMORE.¹⁶

Ó sladká láska,
již zabila láska,
v tvé náruči umřít chci, lásko!

O lásko, proč's vedla
na popravu krutou
kdys sladkého miláčka svého!
Znám příčinu dobře;
vím, za mou že vinu
smrt podstoupil ženich tvůj sladký.
O nešetř mne, nešetř,
mám jedinou touhu
v tvé náruči umřít, o lásko.

Proč žetřit bys chtěla
mne, bídného raba,
když vydala's miláčka svého?
Mně podati chceš-li
své důkazy lásky,
pak síš svoji rozestři na mne
a trpký svůj kalich
mi vypít dej do dna,
bych hořem směl umřít, o lásko!

Ach, na kříž je vbíta,
tam rozpiata visí —

kříž nikdy ji nepustí dolů —
Tam za láskou spěchám
a na kříž se věším,
bych odloučen nezůstal od ní.
Neb bez ní můj život
by stálou byl smrtí.
Z tvých knih bych byl vykřtnut, lásko.

Na dřevo tvé, kříži,
své tělo sám vbíjím,
bych ve smrti poznal, co život.
Ó nádherná smrti,
nad medu plást sladší,
jak přál bych si slasti tvých zkusit!
Má zraněná duše
plá horečným ohněm ...
Kéž zármutkem umřít smím, lásko!

Zrak ke kříži zdvihám,
čtu v divné té knize,
v níž stránky jsou popsány krví!
Kdo čísti v ní umí,
ten rozumí všemu,
z ní poklady moudrosti váží.
Ó blažená kniho
a zláčená uvnitř,
nech v knize své číst mě, o lásko!

U nebeská lásko,
ty bezedné moře,
zdaž změřit lze tajnou tvou hloubku?
Kdo v bezdné tvé tůně

se ponořil zcela,
ten nikdy už nenajde břehů...
Vždy bláznem jmn bude
v svém životě ctnostném,
kdo zažilel nebeskou láskou!

IN FUOCO AMOR MI MISE.. "

Má duše láskou vzplála,
má duše láskou vzplála.

Má duše láskou vzplála.
Můj snoubenec mladistvý,
můj miláček Beránek,
svůj prsten dal mi vzácný.
Pak lásky ocel žhavou
do srdce ztopil prudce
a v plen vzal duši celou.
Má duše láskou vzplála.

Mé srdce proklál rázem
a k zemi arazil tělo. —
Šíp lásky prorvav korunýť
do duše hlubin vnikl
a zapálil ji ohněm.
Klid změnil v boje vřavu.
Ach, zmírám sladkou mdlobou.
Má duše láskou vzplála.

Umírám sladkou mdlobou.
Nic nedivte se tomu.
Vždyť obrovské mně kopí

do hrudi vniklo prudce
a ozubeným ostřím
v mém srdci rylo krutě,
že jednou bylo ranou.
Má duše láskou vzplála.

Když kopí třesk pak stichl,
dešť střel zasvištěl vzduchem.
Štít nastavil jsem v spěchu
střel přivalu, však marně.
Štít vzdoroval jen krátce.
Hrud' zbrotila se krví.
A pomocníka nikde.
Má duše láskou vzplála.

V tom tětíva však praskla,
ji přepial prudkým vzmachem.
To vyrvalo mě smrti,
jež hrozila mi z blízka.
Však nebyl konec boji. —
Stroj metací hned schystal
a s křikem počal znova.
Má duše láskou vzplála.

To hrozné pro mé chvíle.
Teď balvany dátil na mě.
Z nich každý centnýř vážil
a každý trefil jistě
a každý zranil těžce.
A padaly tak prudce,
a nebylo jim počtu.
Má duše láskou vzplála.

A každý trefil jistě.
Tak zručně uměl mřít.
Po zemi jsem se válel
s rozdrcenými údy
a v pomoc nesměl doufat.
Pak vědomí jsem ztratil
a mrtvolou jsem zdál se.
Má duše láskou vzplála.

Ne smrt, slast nekonečná
mne v bezvědomí vrhla.
Pak k životu jsem náhle
zas probudil se znova
a s novou silou v hrudi
jsem spěchal stopou světlou
do nebeského dvoru.
Má duše láskou vzplála.

Tam silou kypě novou
jsem s Kristem v zápas vešel,
bych novou svoji výzbroj
s ním zkusil v jeho říši.
Když skřížili jsme meče,
hned k útoku jsem přešel,
bych masu svou na něm schladil.
Má duše láskou vzplála.

A schladiv msty své záhu,
hned k smíru dal jsem ruku.
Neb dávno láskou čistou
má duše k němu lnula.
Však miláčkem zvát Krista

teď zasloužil jsem teprv.
Má duše láskou vzplála,
Má duše láskou vzplála.

O GIUBILO DEL CUORE ..."

V mém srdci radost divá
o lásce píseň zpívá.

Když v srdci radost hárá,
jdou duši pláně steré.
A marna všechna snaha,
utlumit sladkou tiseň.
A marně hledám slova,
bych plesu výraz dal.

Když alasti srdce lidské
jak oběť lásky vzplálo,
tu výskat musí člověk,
by nepuklo mu srdce.
Neb tolikere štěstí
bez křiku nelze snést.

Kdo nebeskou vzplál láskou
a ohněm svatým hořl,
ten na posměch je lidem,
již lásce nerozumí
a nechápou té řeči,
již mluví nadšení.

Nadšení, sladký ohni,
jenž dotkl ses mé duše,

**rád v srdce svého hloubi
bych plameny tvé ztajil,
však mohu-li, když samo
můj jazyk nutí v ples ?**

**Kdo nikdy nezakusil
čím žár je pravé lásky,
ten horečku jen vidí
v nadšení jejím svatém
a šílenstvím jen zove
ten vzácný nebes dar.**

IV.

Che farai fra Jacopone
ch'or se' giunto al paragone?

Jacopone, starý druhu,
jak ti jde ta zkouška k duhu?

(Poésie spir. I, XVI, v. 1.)

HNUTÍ způsobené bratřími Spirituality nezůstalo bez účinků na zástupce Církve. Duch přísané reformy, volající po apoštolské prostotě, vítězil.

Na stolec papežský, který po smrti Urbana IV. (1292) zůstal celé dva roky a tři měsíce prázdný, zasedl poustevník Petr, zakladatel nového bratrstva mnichů-Poustevníků, nazvaný Morrone podle hory, kde se svými druhy žil životem tuhé kázně. Marně se vzpíral přijat volbu, marně se dovolával své neschopnosti k úřadu tak důležitému. S pláčem se konečně podrobil naléhání kardinálů a krále neapolského. Opustil milovanou svoji poustevnu a vydal se na cestu do Aquily. Sedě na oslici, jejíž uzdu drželi dva králové (Karel II. Neapolský a jeho syn Karel Martel, zvaný král Uherský), vjížděl, provázen jsa nesčíslnými zástupy knížat duchovních i světských do bran městských, stařec osmdesátiletý obličejem strádáním kajnickým vpadlého a očí pláčem vyhaslých... Statistice věřících srdci jávalo mu v den korunovace vstříc. Přijaté jméno Coelestin zvučelo ve výkřicích naděje, k níž zdál se oprávněvat světec, zasednuvši na stolec Petřův.

Jistě bychom čekali, že všeobecné nadšení nad volbou nového papeže zachvátí i Jacopona... Zdaž se nestal chotěm plačící vdovy Církve opravdový světec? Zdaž papež-kajcník se neshodoval s ideály, o nichž Jacopone ve svých ekstasích blouznil?

Jacopone však nesdílel nadšení bratří Spiritualů, aniž jásal s davy věřících...

Církev potřebovala tehdy papeže jiného rázu, než byl Coelestin. Ne vůle světce-snílka, ale pevná ruka světce-panovníka byla s to, aby řídila kormidlo lodě

Petrovy a provedla ji bezpečně úskalím, kam ji byly zahnalý větry sobeckých zájmů knížat duchovních a světských. A stařec Coelestin, ač veliký jako kajicník, zůstal přec jen pouhým dítětem... Oko svěťco-vo, upírající se léta do nebeského světla, hořícího v jeho duši, osleple docela pro tento svět a jeho ruka, zestárlá v sebetřýzni, byla příliš mdlá, aby udržela těžké žezlo, které jí podávali...

To vše nebylo Jacopona tajno a proto nejásá nad korunovací Coelestinovou, ale projevuje svou úzkost varovnou písni. Pozastavuje-li se někdo nad smělym tonem jejím, ať si jen připomene, že to byla vroucí láska k choti Kristově, Církvi, která vášnivému, ale upřímnému Jacoponovi kázala mluvit způsobem tak nezvyklým. Jen tak mohl být slyšán výstražný jeho hlas:

Zkoušky den ti nastal již,
Petře, zdali obtojiš?

Uvidíme v krátkém čase
plod tvých dlouhých meditací.
Zklameš-li však svět, ó běda,
čeká na tě prokletí.

Vysoko tvá sláva vzletla,
široko rozpísla křídla.
Padneš-li do bahna hanby,
k pohoršení budeš všem.

Jako šipka ve svém terči,
tak všech zraky v tobě visí.
Nebudeš-li správně vážit,
Bohu půjdou žalovat.

Železem-li's, mědí, zlatem,
to ukáže brzká zkouška.
Je-li nit tvá len či koudel,
vyjeví nám krátký čas. —

Římský dvůr je výheň žhavá,
která pravé zlato čistí,
cizí přísady však mědi
v prach a popel obrací.

Hodnost-li tvé srdce těší,
ruka moru na tě sáhla.
Za cetky kdo zřek se Boha,
právem klidí prokletí.

Prudký bol jsem v duši cítil,
když jsi volbu svoji přijal,
Těžké jho vzal's, nevím, nevím,
bude-li ti k spasení.

Hrdinou, kdo v lítě seči
nebezpečné hájí místo,
neochvějně třímá prapor,
neustoupí ani krok.

Cím je vyšší důstojnost tvá,
tím jest větší nebezpečí,
zvlášť když sváry ohrožují
nejbližší tvé okolí.

Otcovské-li lásky nemáš,
na poslušnost marně čekáš.

Nezasloužil lichá láska
náměstnictví Kristova.

Lichá láska v životě jen
mzdu a odplatu svou bere.
Z odměn v nebi vyloučil Bůh
klamný, lichý úmysl.

Kardinálské důstojnosti
těžkou ránu zasazuje,
kdo jí podle zneužívá
na prospěch své rodiny.

Pilně stráž se praebendářů,
již se pachtí za obročím.
Jejich hladu neukojíš;
mají bezdný žaludek.

Kramářských též chraň se duší,
ať tvé mysli neobloudí!
Podlehneš-li jejich svodům,
smutně skončí píseň tvá. — ¹

Nejvyšší důstojnost nezaslepila nikterak kajícíka-papeže, ale také ani svatost neuschopnila eremitu k úřadu tak nesnadnému. Už dávno našel království, jež nebylo ani na tomto světě ani s tohoto světa. Koho Bůh učinil svým dítětem, ten marně usiluje státi se jeho bojovníkem. A Coelestin ani o to neusiloval...

Z Aquily se odebral do Neapole. Tam ai dal postavit dřevěnou celu a svěřiv správu Církve třem

kardinálům, žil svým dřívějším životem; rozjímal a kál se. Bratři-Spiritualové zatím neotáleli. Svolali všeobecnou poradu, jíž se zúčastnil také Jacopone (Wadding, *Annales* V. 324) a poslali důvěrníky k papežovi, by jim dovolil žít podle původních úmyslů sv. Františka. Papež milerád vyhověl žádosti „žít kdekoliv podle předpisů řeholních v zamýšlené přislosti“. Také schválil odštěpení horlivců od řádu, kteří si dali název „chudí poustevníci Coelestinští“. Vítězství jejich bylo sice úplné, ale trvalo krátce.

Stavidla byla vytažena a uvolněné vlny nového hnutí se rozlily zahradami Církve. Zavznělo z úst nadšených eremitů heslo Svatá Církev a zachvěli se všichni, kteří snili o Mocné Církvi. Legie mystiků-visionářů, svatých blouznivců hrozily strhnout na sebe správu Církve. Zdaž nebyl neodůvodněn strach zástupců starého řádu? Zda neběželo o celý vnější organismus katolicismu? Ovšem novotáři toužili naplnit staré měchy mladým vínem, ale netrhá-liž mladý kvas staré měchy? Usilovali o uplatnění křesťanské dokonalosti, hledali přímý styk s Bohem, slibovali zjevení mystérií v ekstasích... Ale zapomněli, že výsady jednotlivců nemohou se stát všeobecným pravidlem a neměli také záruky, že vzrušení jejich, způsobené trýzní a strádáním, není předrážděním jejich nervového ústrojí. Uvolňovali duše svobodou synů Božích a odpoutávali Církev od světa —, avšak nepochopená svoboda přinesla davům pitomců danajský dar bezuzdnosti a kopala mravnímu vlivu křesťanství hrob. A Církev, královna národů, měla se stát děvkou knížat.

Jacopone do řádu Coelestinských poustevníků ne-

vstoupil. Nesouhlasil s jeho založením? Tužil nebezpečí, jež nové hnutí v sobě tajilo? Na to je těžko najít odpověď aspoň poněkud pravděpodobnou.

Když se potom neschopnost Coelestinova den ze dne zřejměji projevovala a čím dál tím hlasitěji se ozýval posměch, že papež-mnich mnoho provádí z plnosti moci, ale ještě více z plnosti prostoty, odhodlal se sbor kardinálů k rozhodnému kroku. Kardinál Benedetto Gaëtani jménem většiny kardinálů přiměl slabého starce v soukromí, aby se dobrovolně zřekl tiáry. Coelestin přes všechno vzpírání se přátel a krále neapolského povolil a dne 13. prosince 1294 slavnostně před sborem kardinálů přečetl resignační formulí, sepsanou právníkem Gaëtaním.³ Přemluven, vydal zároveň novou konstituci, již se připouští neobvyklé dosud poděkování se z papežství, která byla potom zařazena do VI. knihy *Decretalium*. Brzy nato, dne 23. prosince, sešel se sbor kardinálů v Neapoli k nové volbě, v níž zvolen Gaëtani, strůjce akce proti Coelestinovi, papežem a přijal název Bonifáce VIII. Resignovavší Coelestin však marně toužil po návratu do dřívější své poustevny morronske. Bonifác toho nedovolil; vraceje se zpět do Říma, vedl s sebou staříckého světce. V Germano podařilo se zajatci prchnout do apulských lesů, kde přátelé vetchému kmetu poskytli úkryt. Odtud jej dovedli k moři, aby jej dopravili do Dalmacie, kde by mohl svobodně žít svým dřívějším poustevnickým životem. Avšak prudká bouře zmařila plavbu a loď musela zpět. Na břehu byl Coelestin dopaden pochopy a poslán do Agnani. Bonifác jej potom internoval ve tvrzi Fulmone. Učinil tak, „aby nepovstalo nové schisma,

ježto mnozí pochybovali, mohl-li se zákonitě vzdát, a aby se snad neopovážili zpět jej povolat na místo, jehož se vzdal.“ (Wadd. Ann. 11., 323.)

V žalární cele žil Coelestin rok, čtyři měsíce a osmadvacet dní a zemřel 19. května 1296 jako sedmaosmdesátiletý stařec.³

Z drápu poznáš lva a z těchto suchých faktů dějepisných si můžeš sestrojit obraz papeže Bonifáce. Je to typ starého Římana s aspiracemi dobyvatele, a neúprosnosti státníka. Ta tvrdá hlava byla stvořena pro korunu a nikoliv pro tíráu... Neoblomné vůli caesarské jeho duše se staly směrodatnými kanony právní a nikoli práva lásky... Plnost nabyté moci zabila v něm služebníka služebníkú a prohlásila krále králů.

Osobnostem rázu Bonifácova na trůně se koří davu ve zbožné úctě, ale na stolci Petrově touží vidět otce, k němuž se stoupá po stupních důvěry. Od strachu, jež náměstek Beránkův vzbuzuje, je k nenávisti jen krok. A důvěru tento „gran prêtre“, jak jej Dante (*Inferno* XXVII, 24) se zářtím obdivu nazývá, na žádný způsob nebudil, protože moc vystřebala z jeho srdce lásku.

Znepokojila-li Jacopona volba Coelestina, volba Bonifáce jej přímo ohromila. Soudím tak z básní *Pláč Kristův* a *Pláč Církve* (Tresatti, *Poesie spir.* IV, 3 a IV, 4), jež pravděpodobně byly napsány brzy po nastolení Bonifácově. První je nářkem Kristovým nad nevděčnou Církví, promrhavši lásku, druhá zoufalým vzlykem jejím nad proradou vlastních synů...

Že domněni mé se neodchyluje daleko od pravdy, tomu nasvědčuje legendární vypravování Waddin-

govo (A. M. V. 408) o snu papežovu. Brzo po svém zvolení měl prý Bonifác pozoruhodný sen. Viděl ve snách ohromný zvon, jenž obepínal celý svět, ale neměl srdce. Znepokojený papež oznamuje vidění své Jacoponovi a žádá o vysvětlení. Tázaný mnich vysvětluje s upřímností přímo opovážlivou: „Zvon jate Vy, Svatosti. Rozsah zvonu označuje moc a vážnost papežskou, sahající až ke konci okrsku zemakého. Mějte se dobře na pozoru, aby snad Bůh symbolem chybějícího srdce netrestal ve Vás nedostatek dobrých skutků nebo dobrého příkladu, kterým máte svítit celému světu.“

Dá-li se omluvit horečná touha ctízádnostivého kardinála Gaëtaniho po důstojnosti papežské duševní dispozicí nevšední individuality, která přirozeně směřovala k vysokému úřadu, shodujícímu se s jeho vlohami, nelze nikterak obhájit tvrdé jednání papeže Bonifáce s Coelestinem. Státní nutnosti ve prospěch jednoty církevní neoprávněovaly, aby naloženo bylo s resignovavším papežem způsobem, jakým nakládali uchvatitelé moci s panovníky sesazenými. Fakt ten, jemuž v církevních dějinách podobného nebylo, křičel po celém křesťanském světě. A pak resignace sama, dílo kardinála Gaëtaniho, první vůbec v dějinách papežů, ač ne bez právního podkladu, musela, protože byla nová, pobouřit a rozrušit mysl věřících. Mnozí neuznávali Bonifáce za zákonitého papeže, nýbrž pokládali jej za násilného uchvatitele nejvyšší hodnosti a chvěli se hrůzou o blaho Církve.

Útek eremitů Coelestinských hned po volbě nového papeže, neobyčejná bouře, rozpoutavší se a pozhasínávající svíce a lampy, když se zvolený papež bral do

chrámu ke korunovaci, smrt čtyřiceti lidí, zabitých při shluku, když korunovaný papež opouštěl chrám, zdály se davům příšernými znameními, věšticími zlé časy...

Počalo se šeptat, že prý Gaētani voláním a hlo-mozením za temna nočního děsil Coelestina, aby jej přinutil k odstoupení, že světce-kmeta, kterého přinutil k resignaci, dal zavřít do vlhké koby žalární a tam jej krutě mčil. Pak se hlasitě přetřásala otázka, zda resignace Coelestinova je platná a volba Bonifáce zákonná. A když stařícký světec ve své žalární cele duši vypustil, vykřikovalo se veřejně, že Bonifác-uchvatitel je vrahem Coelestinovým. Puštěna i strašná průpověď do oběhu, která věru byla s to, aby mravně naprosto ubila Bonifáce: *Papa Bonifazio, come volpe entrasti al papato, come lupo regni et come cane ne uscirai* (Papeži Bonifáci, jako liška vetřel jsi se do papežství, jako vlk vládneš a jako pes z něho vyjdeš).

Odpor proti Bonifácovi počal nabývat povážli-vého rozsahu... A myslím, že nikoli energie Bonifácova, nýbrž bezcharakternost vůdců, kteří se samo-zvaně postavili v čelo opposice, byla příčinou, že ne-došlo k horšímu. Byli to kardinálové Jakob a Petr Co-lonnové. Z nevraživosti k papeži, že se prohlásil pro rod Anjou v Neapoli, kdežto oni drželi s domem A-ragonským, hlavně však že se papež ujal jejich pří-buzných, které v majetkových záležitostech zkrátili, vzdálili se ze dvora papežského. Vyzváni pak pape-žem, by se zodpovídali, svolali dne 10. května 1297 v zámku Lunghezza u Říma tajnou schůzi nepřátel papežových, v níž napsali otevřený list protestní proti volbě Bonifácově. Prohlásili Bonifáce za ne-

pravého papeže, vypověděli mu naprostou poslušnost a dovolávali se svolání všeobecného sněmu církevního. Pamětní list dali přibit na dveře různých kostelů, ano jeden exemplář položili i na oltář sv. Petra. Mezi podpisy listiny nalézá se také jméno Jacopono.

Knihoví dějepiscové vidí v jednání Jacoponově vášnivé strannictví nevraživého mnicha a křížují se před savonarolstvím vášnivého ekstatika. Avšak psycholog se nespokojí s paušálním soudem školských učebnic a dovede rozlišovat mezi stranickou nevraživostí a Maistre-ovým „hněvem lásky“.

Jacopone byl mučedníkem lásky. Plakával často a na otázku, proč, odpovídal stále, protože láska není milována, píše Wadding. A Tresatti dodává: oplakával po celý život neváznost k zákonu Božímu.

Mojžíš sprostředkovav úmluvu mezi Israelem a Jehovahou odešel na horu Sinai, kde pobyl před tváří Boží čtyřicet dní. A když pak ozářen jsa nebeským světlem sestupoval s hory, spatřil zpronevěřilý lid tančit před zlatým teletem . . . A rozhněvav se náramně, mrštil deskami o horu a kázal meč proti modlářům.

A Jacopone procífuje z objetí Ukřižované lásky, vidí s hrůzou děsné zpuštění v zahradách nevěsty Kristovy. Slunce pohltily tmy, měsíc je zčernalý a hvězdy padají z nebe . . . Hasnoucí slunce je Kristus, zahalený v mlčení . . . Dav křičí po znameních a ježto služebníci Kristovi nemohou ucpat hrdel jejich zázraky, vrhá se vztekle na ty, kteří žijí podle zákona Božího. Zčernalý měsíc je kněžstvo: sešlo s pravé dráhy a v kalužích u cest ztratilo lesk ctnostného

příkladu . . . Padající hvězdy jsou sbory řeholníků, které s vyšší dokonalostí padají do zátopy, jež peklo chrlí na zemi. Svět zaniká s třeskotem, podobaje se šilencům, již v křečích smíchů se vrhají do propasti . . . Lidstvu vpálil starý Had odznak pekel a rozdělil je na tři tábory. V prvním řádí lakota a škrtí tisíce krvavými svými drápy . . . Bloudícím v táboře druhém podává věda kostky a nadouvá svým prázdnem pitomce. A těch několik, kteří ušli táborům těm, padá do pasti liché zbožnosti, která své otroky sytí hladem po charismatech vytržení, zázraků a proroctví...³

A v žalozpěvu „Pláč Kristův“⁴ volá Kristus: „Považ hoře, jež znovu mé srdce zžirá. Falešní kněží mne zabíjejí a třísní síně mé . . . Připravili mne o ovoce mé práce.“

Nechápeme potom divokého křiku Jacoponova horlení?

Kdyby byl neodmítl z pokory svěcení na kněze, jistě by byl uzlovatými bičíky kázání vyháněl kramáře z domu Božího. Bratru Minoritovi zbyl toliko meč satiry. A meč ten byl strašnou zbraní v ruce vyvoleného. „Takový je rozdíl mezi láskou a horlivostí, že láska se spokojuje s milováním a tím, že jí její předmět náleží. Horlivost ubíjí vše, co se jí na odpor staví.“ (Brelan vyobcovaných. L. Bloy.) Horlivost Jacoponova ubíjela vše, co se stavělo na odpor jeho lásce. Jako pravý ekstatik lásky byl dalek všebo fanatismu. Mezi fanatismem a horlením jest totiž takový rozdíl, jako mezi „leskem a zářením“. Srdce Jacoponovo neodráželo lesk lásky Boží, ale vydávalo tytéž plameny, kterými Kristus přišel zapálit svět.

A plameny lásky nejen slévaly duši Jacoponovu

s Bohem, ale spalovaly všecko, co nebylo zlatem dokonalosti křesťanské.

Jeho srdce bylo stánkem Božím, který měl dva oltáře: oltář kadidlový ve svatyni a oltář zápalů v předsiní. Oheň na oltáři svatyně spaloval tichým žarem aroma jeho duše a vysílal vonné oblaky písní před trůn Beránků . . . Ale jiný oheň hořel na oltáři jeho předsině. Tam divoce šlehající plameny horlení s temným hukotem zžíraly tělesnost s její nečistou žádostivostí a plnily předsině štiplavým dýmem a otravným zápachem páleného masa.

Tímto ohněm zápalů jsou Jacoponovy satiry.

Jako nešetřil sebe v ekstasích lásky, tak neznal bližních ve hněvu horlení. Není správné, vykládat divoké útočení jeho satir nedostatkem pokory, ale *je třeba vášnivými útoky těmi měřit výši jeho ideálu*. Viděl v církvi zprostředkovatelku nejintimnějšího spojení věřící duše s Bohem, nikoliv vládkyni davů. Pohrdal vnějším leskem moci a žádal velikost vnitřní mravní hodnoty. A vida propast mezi ideálem svým a skutečností hořel hněvem Jana Křtitele, Petra Damiani, Bernarda . . . Trhal husté závoje s tváře potměšilé řeholní svatosti, srážel doktorské klobouky domýšlivé učenosti, karikoval světakými žádostmi otlé praelaty. Šílel-li láskou ke Kristu, jak mohl nešítet hněvem proti těm, kteří z uloupeného zlata jeho šatu vyrobili zlaté tele?

Co soudil Jacopone o papeži Bonifáci, víme z vysvětlení podivného papežova snu o zvonu bez srdce. Odpověď Jacoponova je zřetelným odsouzením imperialismu papežova. Ti dva si nemohli nikdy porozumět, jejich cesty se nikdy nemohly sejít. Tito zavili

nositelé nepřátelských ideí se museli srazit. Už první jejich rozmluva je vlastně vypověděním přátelství. A bylo třeba jen vnější příležitosti, aby nastala srážka. A tu poskytl odboj Colonnů proti papeži.

Není ničím nezvyklým v dějinách, že dobrodruzi — samozvanci, vetřevše se do strany, bojující za vznešené ideje, strhli na sebe vedení a předstírajíce spravedlnost ideí, sledovali toliko své záměry sobecké. Podobně tomu bylo v odboji Colonnů.

Jacopone, zásadní odpůrce imperialismu Bonifácova, v němž viděl hrozná nebezpečí pro Církev, snadno uvěřil pověstem veřejného mínění, které vpálilo papeži na čelo znamení uchvatitele moci duchovní a vetřelce na stolec papežský. Mimo to žil přes tři měsíce před vypuknutím odboje v klášteře palestrinském, léně to Colonnů a středisku oposice. To nám vysvětluje všecko, i neblahý omyl Jacoponův i vášnivý rozhořčení, jež satirika mění v hanopisec.

Zatím co papež v divokém hněvu boří v Římě paláce odbojných Colonnů, ohnivými věnci klateb zasypává nepřátele a posílá ozbrojené zástupy k útoku na Palestrinu, chystá Jacopone kalenou stělu své jedovaté satiry, aby ji vrazil přímo do srdce domnělému vetřelci na stolci papežském. Věru, apokalyptická zášť proti antikristovi, uchvatiteli duchovní moci, sálá z těch 21 slok proslulé satiry.

„O, papeži Bonifáci, přes přlíš sis zahrával se světem; myslím, že s veselou tváří z něho nevyjdeš. Neníť svět zvyklý propouštět své sluhys veselím, aniž jim skýtá na odchodnou radosti. U tebe jistě výjimky neučiní. Neuhasila-li žízň tvé ošemetná hra se světem, jak mohla hodnost papežská nasytit hladovou

tvoji žádostivost? Zakořeněná neřest stává se přirozeností a tvá hrabivost rozpřahována na všechny strany svá polypí ramena po darech a obrocích. Beze studu jsi duši a tělem pracoval o to, abys povzněsl rod svůj. Jako salamandr v ohni se obnovuje, tak nalézáš ty rozkoš v pohoršení. Nemůže-li ti ubohý biskup zaplatit, hrozíš mu zesazením a komoři tvůj jež z drápů nepropustí, dokud nevydá posledního haléře. Hraníčí-li se statkem tvým cizí usedlost, rozdmýcháváš sváry mezi bratřími; jednoho objímáš a druhému ukazuješ dyku a běda, kdo se s tebou rozdvojí. Marně ses pokoušel hoditi světu lstně ohlávku na šíji, abys jej osedlal pro svoji libovůli. Svět se však nedá řídit jako krotký kůň. Když jsi první mši sloužil, zahalila tma celé okolí a ani jedna svíce nezůstala hořet, když jsi konsekroval. Celý svět ví, co se dalo, když jsi poprvé s tiarou na hlavě vycházel z paláce: 40 lidí zahynulo. Tak se Bůh radoval z tvého povýšení! Jen sebe pokládal's za schopna soudit a smítovat celý svět. Sv. Petra jsi se dovolával, aby dosvědčil schopnost tvou. Na sever postavil's stolicí svou — a proti Bohu nejvyššímu směřovala všechna snaha tvá. Náhle přikvačil pád a vlastní palác tvůj se ti stal žalářem.

Nový Lucifere, sedící na Petrově stolci, tvá ústa rouháním přetékají a na duši tvé lpí vše, co jen nese jméno hanby a hříchu. Hanobiteli náboženství, tupiteli řádů, zaslepením tě poranil Bůh, že jsi se stal terčem písní a kleteb. Zlolačný jazyk tvůj nikoho neušetřil, ať je císařem či králem. Ó té zločinné hrabivosti a nenasytné chtivosti: tolik peněz polknout a nebýt syt! Za dnů svatého týdne dovolil jsi svým věrným táhnout ulicemi Říma k turnajům a hýření. A ve

svatopetrském chrámu dovolil's služebníkům svým na pohoršení poutníků konat orgie. Věštbou chtěl's prodloužit dny života svého, avšak hřichu v zápětí jde smrt a napřahuje ruku k neočekávané ráně. Za nezřízenou ctižádost svou, již jsi poskvřnil papežství, sklidiš zoufalství" — .?

Palestrina vzdorovala dlouho a tvrdošíjně křížáckým vojskům Bonifácovým. Teprve v září roku 1298 podařilo se úskočnému františkánu Quidonovi da Montefeltro zásadou „lunga promessa col attener corto“ (slib mnoho, splň málo) (Inferno 27, 109) přiměti pevnost, aby se vzdala. S provazem kolem krku museli všichni Colonnové papeže prosit o milost. Se zemí srovnaná pevnost, pluhem rozorané a solí posypané zsutiny označovaly stopy, kudy šla noha vítězného papeže.

Nežádal také Jacopone o milost? Či byl z ní předem vyloučen? Za neslýchanou opovážlivost bylo smělci strašně pykat. Byl spoután železnými okovy, uvržen do smrdutého vězení a odsouzen k samovazbě o vodě a chlebě.

Rudé záplavy ohňů oznamují navenkově často dobu sklizně. A prudký požár lásky, jímž vzplanulo srdce kajeníkovo v žaláři, oznamoval, že starému Jacoponi nastala doba sklizně duchovní . . .

Substratem lásky je utrpení: A nikdy nesložil Jacopone větších stohů utrpení nežli v žaláři; proto nikdy nešlehal plameny jeho lásky divočeji nežli v žaláři. . .

Kdo četl deset kapitol úvodu, jež Juvačev předslál svým „Osmi letům na Sachalině“, dovede si učinit pojem o hrůzách samovazby. Juvačeva čeká ještě

nedohledná řada let galejí sachalinských, ale on
výská radostí, když mu oznámen konec samovazby
a vydává se s jásáním na dalekou cestu, na niž se
obyčejně vydávají odsouzenci s pláčem zoufalství, a
pláče radostí, když opět vidí pruh modré oblohy a
prostory země. Jacopone však, hledající pro plameny
lásky své hořlavin utrpení, jása, vchází do tmavé
koby žalátní — — Ve své žalátní písni, v níž s ne-
vystihlým humorem líčí svůj pobyt na praebendě
palestrinské, prohlašuje po půldruhaleté samovazbě
s nadšením, že konečně splněno nejzbožnější přání
jeho duše, a že splnění to, na něž čekal celých třicet
let, je největším jeho štěstím. Následuje několik my-
šlenek písně. „Che farai, fra Jacopone“ (Poesie spir.
I. satira XVI.)

Jacopone, starý, druhu,
jak ti jde ta zkouška k duhu?

Půl druhého roku dýchá plíseň žalátní v Palestrině.
Ufězali mu prokletou kapuci a uvrhli spoutaného lva
do smrduté, podzemní věznice. Pohne-li sebou, zní
okovy jako řetízky spoutaného krahulce; uloží-li se
k spánku, vřezávají se mu do těla. — Po noně začíná
svoji hostinu. Když naplnil žaludek chlebem, ovlažuje
hrdlo vodou. Ani sv. Hilarion se mu nevyrovná.
Hojnost chleba by stačila pro podsvinče. — Za po-
hoštění platí osmi Otčenáši. — Svým spolubratřím,
kteří se ženou do Říma za mitrou, by přál podobné
praebendy, jaké se mu dostalo v Palestrině. Potom by
jim jistě zašla chuť svátit se a toužit po qualdánských
praelaturách. Zasnoubili se chudobě, ale jde-li o bis-

kupství, zapomínají slibů. — — — Chtěl vylízt hnis z vředů římského dvoru, ale odpykal svoji opovržlivost. Poslali ho do věznice jako brávka do krmníku. Ale k slavné zabíjačce se nikdo nedostaví... A konvent bude proklínat své výlohy za krmení, že byly nadarmo.

Ponižení ho však nekormoutí, nýbrž naplňuje slastí. Trestem je nadšen, je mu útěchou. Toužil po něm třicet let. Vlna hanby přívalem se přes něj přehnala, ale on se vztyčuje s praporem v ruce nezdolný a čeká mužně na nové vlny kalu. — Sláva, pověst? oslu je odkazuje, ať o nich zpívá a nosí je na svém ocase.

List tento posílá do Říma a do celého světa, aby se stalo známo, jak tučné obročí mu poskytl dvůr římský.

Splnilo se mu tedy přání, o němž tak dlouho snil, o jehož splnění prosil Krista, který se zjevil u vidění...⁸

V.

I vzal jsem knihu z ruky andělovy a snědl jsem ji; i byla v ústech mých sladká jako med. Ale když jsem ji pozřel, hořko mi bylo v žaludku.

(Apokalypsa, X. 10.)

STÁVALO se však, že časem procítal Jacopone v žaláři z horečných ekstasí. . . Třeštění světcovo potom ustupovalo z ponenáhla stesku duše věřící, jenž prokletou ovci volal z děsných samot vyhnanství do ovčince zpátky. . . V pouštích prokletí, kam jej byl klatbou vyhostil pastýř Bonifác, počíná Jacopone tesknit po živém spojení s nevěstou Kristovou. . . Duše jeho smutně obchází kolemohrazeného ovčince. Ale zdi klatby jsou vysoké a jediný vchod střeží Cerberus hněvu Bonifácova. . . Jak si vymoci vpuštění? Tresatti ve svých vysvětlivkách básní Jacoponových (l. sat. XVII. str. 67) praví, že z církve vyloučený Jacopone se pokusil jednati s papežem tak, jak prý mnozí činívali s Cerberem. Házeli totiž do hladové tlamy strážce podsvětí polentu, aby ukojivše jeho hlad, dosáhli vpuštění. Jacopone v jedné své žaláři písni „O papa Bonifazio“ předhazuje hněvu papežovu své tělo jako výkupné, aby za ně vpustil jeho duši zpět do církve. Následuje píseň (P. s. S. XVII, 67):

Bonifáci, Bonifáci,
divnou zapěl's mi praefaci.
Duši vydal's pekel chřtánu
zamknuv před ni nebes bránu.

Jazyk tvůj, meč jedovatý,
vstřík' mi do krve jed klatý.
Vylízej jej z rány mojí,
ať se zcelí, ať se zhojí.

Na světě jest lék jediný,
nepomůže žádný jiný,
mimo tvoje rozzhřešení
nikde pro mě spásy není.

Bohem se ho doprošuji.
Vyslov už své: Rozzhřešuji.
Ostatní pak těžké tresty
rád chci do smrti až nésti.

Chceš-li se však v zápas dáti
a mé síly zprubovati,
tož se v jiném změřme boji,
s jinou utkejme se zbroji.

S otevřeným hledím v boji
muži muž ať čestně stojí.
Tak chci proti tobě státí,
před ranami necouvati.

Nelekám se žádných zbraní,
štitů dvě mne jistě chrání;
dokud ty mám, není řeči
na věky o nebezpečí.

První kryje levou stranu,
druhý s prava chytá ránu.
Levý z dýmantů je celý,
nepropouští žádné střely.

Sebe horší rána meče
jeho kůry neproseče.

Zvu ten štít, jímž chráním hlavu,
horlením za Boží slávu.

Ryzí zlato štít je pravý,
jeho lesk i ocel taví.
Vzdoruje každému kovu,
láskou k bližnímu jej zovu.

Chceš-li zkusit jeho sílu,
zdvihni meč a měj se k dílu!
Poznáš, proti také zbrani
marné všechno bojování.

Zatím však se s tebou loučím.
Kristu Pánu tě poručím.
O to prosím milost Boží,
ať tvé viny na mne vloží.

Končím slova svojí písně
ze žalátní vlhké písně.

Ale což neznal Bonifáce? Mohla-liž tato hrdá výzva na duševní souboj usmířit uraženého protivníka? Jacopone si byl vědom svého horlení pro slávu Boží a své lásky, ale Bonifác opět své moci klíčů.

Dlouhé dny a nekonečné měsíce vlekou se nad Palestrinou a vězeň marně čeká na odpověď. Zatím nastal rok 1300. Papež Bonifác po prvé ohlásil „milostivé léto“. Nastala doba poutí do Říma. Šírá Campanie lkala kajícím Miserere přicházejících a jásala radostným Hosanna odcházejících poutníků. Průvody netrhly po celý rok a 20.000 věřících obléhalo

denně chrámy římské. . . Anděl milosrdenství a slitování vznášel se nad městem svatým a otvíral žaláře duším hříšníků. — Jen nad Palestrinou stál démon hněvu a střežil dveře žaláře Jacoponova. . .

Tisícům žehnal Bonifác, ale Jacopona proklínal. Či snad čekal na pokornou prosbu uvězněného? I k té se konečně odhodlal Jacopone a napsal píseň pokorné prosby.

Pro hříšnou mne pastýř vinu
z ovčince vyloučil klínu.
Marně řvu o slitování.
Marné písní mojich lkání.

Další sloky písně v překladu nevázaném znějí:

Pastýři, proč nedbáš zoufalého mého nátku, proč mne nechceš zbavit své strašné kletby? Jen o to přec tě prosím. Nechci ven ze žaláře, do smrti mne v něm nechej. A to-li ti nestačí, máš po ruce jiné tresty; těmi mne dle libosti střež.

Dlouho jsem už marně volal. Písemně jsem prosbu svoji podal, ale byl jsem oslyšen. Darma klepám na dveře ovčince, jež mi zavřela má vina.

Jako slepec volající: „Pane, smiluj se nade mnou“, čím více byl zakřikován, tím hlasitěji volal, tak volám já, bídný: „Nakloň se mé prosbě a dej mi spatřit světlo, bych měl opět radostné hosianna.“

Jako služebník setníkův a paralytik svíjející se v bolestech, nejsem hoden, abys vešel do příbytku mého, postačí pouze písemná zpráva, že jsem absolvován a vypuštěn ze svinského chlívků.

Dlouho ležím u rybníka bravného vedle portiku

Salomounova a propásnuv pohnutí vod odpuštění, čekám na slova: „Vezmi lože své a jdi do domusvého.“

Jako malomocný, vyloučený ze společnosti lidské, volám k tobě ve své opuštěnosti. Prones laskavá slova: „Budiž čist od neduhu svého!“

Jsem jako onen hluchoněmý, stížený zlým duchem, prosím, zapuď ho. Ať se otevře sluch můj a rozváže jazyk můj!

Hůř je mi nežli Jairově dceři, neboť duše má stále umírá. Podej mi ruku, prosím, a vrať mne opět sv. Františkovi a jeho stolu.

Zatracen ležím u bran pekel. Matka - řád, pláče nade mnou a čeká s touhou na slova tvá: „Vstaň, starče a zpívej vesele, jak's dávno nezpíval!“

Podobám se Lazaru, čtyři dni ležícímu v smrdutém hrobě. Nemám ani Marie ani Marty, jež by se za mě přimluvily u Pána, aby mne ven vyvolal a dovolil se mi přidružit opět ke svým dětem. . . .

Vzdálen je ten, jenž jediný mi může pomoci a nemohu se mu přiblížit. Proto píšu slova tato a posílám prostřednictvím dobrého fra Gentile. —

Srdcervoucí tento vzlyk vězněného starce nebyl s to, aby obměkčil tvrdé srdce Bonifácovo. Jako přítel papežova k přátelům nemívala mezí, tak neznal hranic jeho hněv k nepřítelům.¹ Toho dokladem je návštěva Bonifácova ve vězení, o níž vypravuje Wadding (An. VI, VIII, 77). Papež navštívil nedlouho před svou smrtí Jacoponovo vězení. Jda kolem mříže jeho cely žalátní, tázal se ho, když se myslí že žaláť vyjit. Jacopone odvětil, že tehdy, kdy on do něho vejde. Přišel papež, aby snad spatřil svého nepřitele prosícího na kolenou o smilování, či se chtěl pohledem

na ubohého vězně opojit vínem své moci? Ať je tomu jakkoliv, hrdá odpověď věžňova, již snad diktovalo, spíše roztrpčení nežli předtucha, stala se Bonifácovi Kassandřinou hrozbou, která nečekala dlouho na své splnění.

Dne 7. září 1303 vtrhli Sciarra Colonna a Vilém Nogaret v čele čtyř set najatých jezdců a několika set pěších záhy ráno do Agnani a zmocnili se města. K večeru si vynutili násilím vstup do opevněného paláce papežova, aby jej odvěkli do Francie. Papež očekával své nepřátele oděn jsa odznaky své papežské důstojnosti a volal jim s hrdostí starého římského caesara vstříc: „Mám-li umřít zradou jako Kristus, chci umřít aspoň jako papež.“ Ani při smrti nechtěl se odloučiti od symbolů své moci. Vojáci, jati úctou neopovážili se sáhnout na šestaosmdesátiletého starce. Jen Sciarra prý jej nestydatě zneuctil. Dva dny bylo papeži strávit ve vazbě, až jej lid, vzepřevši se vetřelcům, velkomyslně osvobodil. Osvobozený se vrátil do Říma, kde nepřežil dlouho své potupy a zemřel 11. října 1303 prudkou horečkou. Dle zpráv méně zaručených byl před smrtí od kardinálů Orsini držán ve vazbě.

V tomtéž čase, kdy se Bonifác ocitl v zajetí nepřátelském, otevřely se dveře vězení Jacopona. A asi dva měsíce nato zbaven byl konečně nástupcem Bonifácovým, Benediktem XI., klatby církevní bullou dne 23. prosince 1303, která zrušila všechny tresty vyhlášené nad Colonnou a jejich přívrženci. —

Večer svého života prožíval unavený Jacopone ve františkánském klášteře v Collazone. Velikou duši svého miláčka, rozežhavenou ve výhni lásky své zpra-

coval Bůh kladivem utrpení v palestrinském pekle
a učinil ji vyvolenou svou nádobou, již naplnil vrcho-
vatě svou milostí. Žilť pak Jacopone již jen lásce
Boží a očekával nedočkavě brzký přerod v syna
světél. Jedna z jeho labutích písní jest toho zřejmým
dokladem.

Ó lásko, božská lásko,
tak zajala's mne zcela,
že od blázna už svého
nemůžeš upustit. —

Mne se stran pěti svíráš
a k útoku se ženeš
na zrak, čich, na chuť moji,
na hmat, sluch, všechny smysly.
Ať vyjdu kudykoliv,
vždy zajatcem jsem tvým.

Když zrakem vyjít toužím,
zřím všude jenom lásku
hrát všemi tvary věcí
a odstíny všech barev.
To vstříc mi spěcháš, Pane,
mým hostem býti chceš.

Když vyjít se chystám
skrz bránu svého sluchu,
hlas slyším tvůj, o Pane,
odevšad v ucho zníti.
Ne, nelze mně z ní vyjít,
co slyším, láskou zní.

Když chuti ven chci jíti,
jen tebe chutnám ve všem.
Ó láske, božská láske
a plná žhavé touhy —
mně na udici chytla's,
jsem zcela rabem tvým.

Když hodlám vyjít branou,
již čichem zovou lidé,
jen tebe čichám v tvorech
a ve všech věcí tvarech,
že omámen se vracím,
tvou vůní prosycen.

A vycházím-li branou,
jež nazývá se hmatem,
jen tebe hmatám v tvorech,
tvé tvary hmatám všude.
Jsa bláznem tvým, o láske,
zdaž mohu se tě zbýt?

Před tebou marně prchám
a marně skrývám srdce.
Ty přerozuješ zcela
mou duši v sebe láske,
a stravuješ mou bytost,
že nejsem už víc svůj.

Můj Kriste umučený,
ven vytáhni mě z moře,
neb nemohu už déle

se dívat na tvá muka,
jež uvolil ses trpět,
bys spasil duši mou. —

V duševních samotách collazonských dohořival pozemský život Jacoponův jako nebeská bludička na bařinách. Co jej asi vázalo k životu, bylo něžné přátelství s františkánem Janem z Alverny. Podivuhodné! František, „světlo z Assisi“, vznítit zářivými svými ideami nebeské světlo v duši jeho a upřímný syn Františkův mu zatlačil oči světla pozemského. Toto přátelství, jemuž potěšným dopisem „zimnici stíženému Janovi z Alverny“ postavil náš světec pomník nepomíjející, zdá se, že zaručuje hodnověrnost vypravování o posledních okamžicích Jacoponových. Krátký list ten je psán latinskou prosou s italským doprovodem veršovaným. A. F. Ozanam jej pokládá za souhrn celé askese křesťanské, nad nějž nemá prý ani „Imitatio Christi“ Tomáše Kempenského, co do obažnosti, ničeho nádhernějšího.

Bratru Janu Alvernskému,
zimnicí zlou mořenému,
psaní toto v ruce kladu,
by je četl bez odkladu.

Za velké jsem pokládal a pokládám vědomí, oplývati Bohem. Proč? Protože se všem uplatňuje úcta ponížená.

Avšak zanejvětšipokládal jsem a pokládám vědomí, hladověti v Bohu a nedostatek snášeti. Proč? Protože se v něm uplatňuje víra bez svědectví, naděje bez očekávání odplaty, láska beze známek přízně.

Základy tyto stojí na horách svatých. Jimi vystupuje duše na horu přebytku, kde se chutná med ze skály a olej z kamene nejtvrdějšího.

Zdať Bůh, Jene, mnoho zkusiš,
nermuť se, že trpět musíš.

Čestnější nic v světě není
nad bolest bez provinění;
zasloužená bolest kruší
tlakem viny lidskou duši.

Na kovadlo může zlato
ve výhni když rozežháto;
chladné ranám nepodá se,
pod kladivem rozpadá se.

Proto Boha bez prodlení
o bolest pros, utrpení,
o vše, čeho nenávidí
světský duch a světští lidi.

Koncem druhého roku své svobody Jacopone těžce onemocněl. „Stráven tedy láskou, ve věku požehnaném, bohatý zásluhami, vítěz ve všech zkouškách, vyčerpan tolikými, léta trvajících pracemi strohé kajícího, upadl do těžké choroby.“ (Wadding, An. VI, 77.) Bratři vidouce blížící se konec přemlouvali nemocného, by se dal zaopatřit. On však odpíral, že je ještě čas.

A když mu jeden z bratří domlouval, že nepřijme-li svátosti, zemře jako neznaboh a bezbožník, pozdvihl

oči k nebi a řekl ve verších : „Věřím ve tři osoby jednoho božství, jež svět z ničeho stvořily, a v Jezu Krista, Syna jeho, narozeného z Panny, umučeného a ukřižovaného.“

Když bratři znovu naléhali, řekl jim, že očekává nejmilejšího svého přítele Jana Alvernakého, z jehož svatých rukou přijme Tělo Páně.

Jan byl vzdálen a nebylo kdy povolati jej k loži umírajícího. Bratři umírali strachem o nemocného, on však zpíval hlasitě jednu ze svých písní „Anima benedetta“.¹

Sotvaže skončil, přišel očekávaný Jan, aby zopatřil na poslední cestu svého přítele. Posilněný Jacopone potom zapěl radostně svou píseň : „Giesu nostra fidanza.“²

Skončiv píseň a důtklivě vybídnuv bratři k životu ctnostnému, pozdvihl oči k nebi a zemřel se slovy: Pane, v ruce tvé poručím ducha svého. Tak se stalo roku 1306 o jitřní, právě když v sousedním chrámu klášterním zpíval kněz „Gloria in excelsis Deo“.

Všichni, kdož byli přítomni smrti Jacoponově, byli přesvědčeni, že nikoliv nemoc, ale žár neobyčejné lásky božské strávil světce.

Ač se způsob smrti nezdá v podstatě nikterak nepravděpodobným, přec nelze neviděti v jednotlivostech líčení zřejmý ráz legendárního ducha středověkého. Ale ono přece jen svědčí o veliké pietě, již se těšila památka muže tak neobyčejného . . .

Vlna času spláchla s paměti vše, co mohlo zatemnit lesk jeho svatosti . . . A Jacopone svítí jako velká hvězda na kulturním nebi středověkém a písně jeho budou hlásat až do věků tvůrčí sílu jeho ducha.

Tělesné pozůstatky byly slavnostně převezeny z Collazone do Todi a uloženy vně města v klášteře Klarisek.

Lid nezapomněl na svého velkého pěvce, ale přisoudiv mu korunu svatosti, putoval v zástupech na hrob omilostněného mučedníka lásky. Následovalo-li veřejné účtě blahořečení, není známo. Letopisy fran-tiškánské se sice nikde nezmiňují o processu blahořečení, ale vždy a stále nazývají Jacopone blahoslaveným.

V roku 1596 byly převezeny ostatky Jacoponovy do chrámu sv. Fortunata v Todi, kde biskup todský, Angelo Cesi, vystavěl pomník, ježž opatřil významným nápisem :

Ossa Beati Jacoponi de Benedictis,
Tudertini, fratris ordinis Minorum,
qui stultus propter Christum,
nova mundum arte delusit
et coelum rapuit.
Die XXV Decembris, anno MCCCVI.

E P I L O G

*„KATOLICTVÍ vyleptalo snad nejjemnější du-
chy lidské společnosti, jací kdy byli... (F. Nietzsche,
Morgenröte, 81.)* Jacopone je mezi nimi rozhodně nej-
rázovitější. Vidím v něm přímo typický zjev stře-
dověkého světce-básníka.

V sousedství chrámu sv. Alexia v Římě skýtá pa-
mátná „klíčnicí dírka“ úchvatný pohled na basiliku
sv. Petra. Tímto otvorem, jenž se nalézá na bráně
jedné římské zahrady, vidíme za nádhernou její alejí
vystupovat v modré dáli velkolepou kopuli svato-
peterskou...

A život Jacoponův, podivuhodné to dílo stře-
dověké duše, otvírá nám čarokrásné panoráma minu-
losti. Na něm, jako na plátně jest zachycen kus dějin
středověké kultury katolicismu se všemi přednostmi,
chybami, výstřelky...

Roucho, jímž středověk svého miláčka oděl, je
setkáno z jemného tylu poesie, z něhož tajuplně prů-
svítá záhadná krása světcovy duše. Proto se nikdo
nepozastavuj nad tím, že spíše nadšení básníků než
přísnaná historie mluví ústy starých chronistů o Jaco-
ponovi. Anebylo nikterak mým úmyslem strhati toto
poetické roucho s postavy Jacoponovy. —

Pokusil jsem se v rámu starého legendárního o-
vzduší načrtnout obraz krásné duše středověkého
básníka Jacopona, abych v době, kdy nadšení pro
„světce z Assisi“ tak netušeně stoupá, uctil šestisté
výročí smrti jednoho z největších duchovních synů
Františkových.

V Mor. Ostravě, dne 20. února 1906.

POZNÁMKY

I.

1. „Scriptores O. M.“, str. 180. Mira dixit, fecit et scripsit.“ 2. Mimo Waddinga, „Annales“ Minor. V. 407 a VI. 77 psali o Jacoponovi Bartol. Pisanus, Marianus Florentinus, Petrus Rudolphus, Baptista Possevinus. 3. Pohrdat světem, pohrdat sebou samým, pohrdat pohrdáním jiných. 4. Prchej, mlč, skryvej se a miluj býti neznám. 5. Waddingus, Annales O. M. T. V. 410. „sese pubetenus denudavit intratoque clitellis jumentorum postilena freni vice ori imposita manibus pedibusque quadrupedum ritu proreptans in confertam se spectantium turbam intulit . . . 6. L. Waddingus, Annales O. M. T. V., 410. „Vestibus se exuit corpusque perunctum in discoloribus lecti plumis circumvolvit monstrumque horrendum . . . in ipsa gaudiorum maturitate . . . comparuit.“ 7. Le poesie spirituali del B. Jacopone da Todi con le scolie et annontanioni di fra Fr. Tresatti da Lugnano. Venetia MDCXVII, VI, XLIII str. 901-2. „Lo cor si strugge, como al fuoco il ghiaccio, quando col mio signor dentro m'abbraccio, gridando amor, d'amor, si mi disfaccio, con l'amor giaccio, com' ebrio d'amore“. 8. Le poesie spirituali del B. Jacopone. O. c. III. Cant. IV. (382—390). Podávám volný překlad nádherné básně

Piange la Ecclesia, piange e dolura,
sente tortura di pessimo statu.

II.

1. „Che anco vi si conserva in essere et in ricchezze e nobilità“, píše Fra Tresatti z roku MDCXVII. 2. Cf. Le poesie spirit. del B. Jacopone. Fr. Tresatti da Lugnano. Venetia MDCXVII. LI. satira II. v. 6 —

la notte abisognò che si rizzasse,
et mi latasse con freddo soffrire,
stando à servire, et io pur piangea,
region non avea di mia lamentata.

v. 10 se non già à la scola, giami frustando,
et svincigliando con mio lamentare:
stava a pensare, mio padre moresse,
chio più non staesse a questa brigata. Etc.

3. Tresatti: Attese in gioventù a studii dil secolo
e fu dottor di lege. Waddingus, Annales V, 408: ab
ineunte adolescentia juris se civil. prudentiae impense
dedit, in cujus cognitione tantum promovit, ut doctoris
appellatione publice condecoratus advocatusque stren-
nue in foro, uti erat juris consultissimus, causamque
ageret. — 4. Tresatti, le poesie spir. O. c. L. VI. X.
vers 22.:

Ma chi cerca la vergogna,
ben mi par, che cetto giogna,
già non vada più a Bologna
a imparar altra maestria —

LI, VIII. vers 10.:

Che chi pur vorrà parlare
et non far quel che bisogna,
poteria ben apparare
tutto'l senno di Bologna.

5. Annales V 408/9. — enimvero, cum esset ipse
rei faciendae agendaque apprime intentus, honores
etiam nominisque splendorem sequeretur, ambiret
luxum et res humanas utraque, quod aiunt, manu
complecteretur et artes fraudesque vulgo notas pro-
be calleret. 6. „Avenga che era oltre modo avaro,
superbo, et sottoposto alle vanità e miseria del mondo.
Ebbe moglie giovane e bella, ma timorosa di Dio. Impe-
roche, se ben andava vestita come le altre donne, e
mostrava esteriormente di essere mondana; interior-
mente viveva ad uso di persona religiosa, e faceva
di molte e aspre penitenze. Non mostrava costei
segno alcuno ad altrui del suo vivere spiritualmente,

e sopra tutti al suo marito: il quale essendo tutto mondano, voleva, che ella andasse vestita pomposa con preziosi drappi, e gioje, e altre vanità. Alla qual cosa ella acconsetiva piuttosto per essergli ubidiente, che per propria volontà." 7. Žalm 48, 12 „a hrob jejich domem jim na věky". 8. Wadding, Annaly T. V. 410. XXXII: quod ipse nomen sibi voluit esse perpetuum. 9. Les poètes franciscains en Italie au XIIIe siècle str. 205. 10. Poesie spir. O. c. LI. p. 2 8.

III.

1. Tresatti. Poësie spir. O. c. I. s. IX. 2. Oposcula s. Francisci p. 104. 3. Tresatti, Poësie O. C. I, satyra IX. v. 30

Me n'andai tra mendicanti:
ci sentia molti gran canti.
Sopra aveano di buon manti.
Non mi vollono ascoltare.

(Překlad na str. 35.)

4. O. c. I, satira XIV, v. 8.

Ch'aggio padre sì justo et sì beato
seitene insùperbiato:
Ma quanto da sua vita se' dilongato,
al mondo s'è scoprito.

5. Poesie spirit. O. c. I, XVI,

v. 17. — gli frati, che son venuti
in corte, per gir cornuti

v. 18. — in Gualdane corre il corso
per aver prelatione. —

6. O. c. I, satira na učnost X. v. 2. 7. O. c. satyra XIV. v. 12.:

Fortezze eranci prima smisurate,
ben poste in Gran Altura.
Ma l'acque del dilluvio son passate
di sopra di le lor mura.

8. Tresatti, Poësie spir., VI, cant. XLIII. v. 7/8.

In braccio mi tiene
et io transformisco
per le gran pene.
E'n Christo rapisco,
alor mi sovvene,
come alto salisco,
pero partorisco
un figlio d'amore.

9. Poësie spir. O. c. V, c. II. v. 13.

Già non si può l'abandonanza occultare:
in essa si si forma il giubilare,
prorompe in canto —

10. Ó lásko, lásko, jak's mne poranila, nemohu jinak než o lásce křičet. Lásko, lásko, spojen jsa s tebou ničehonežlitemnemohu objímat. Lásko, lásko, v prudkém vytržení jsi mne unesla. Srdce mé se stále rozšiřuje k milování. V tobě chci zaniknout, abych s tebou byl. Lásko, dej mi dobrotivě umřít láskou. 11. Ježíši, lásko, v přístavu jsem se octl, Ježíši, lásko, ty's byl vůdcem mým, Ježíši, lásko, oporou mi budiž, Ježíši, lásko, tak's mne rozohnil, Ježíši, lásko, oddechu mi přej. Ve věčném objetí lásky spoj mne se sebou v pravé lásce, přerozeného láskou. 12. Lásko, lásko, křičí svět celý, lásko, lásko, volá každá věc, lásko, lásko, hlubina tvá bez dna. Čím víc tě kdo objímá, tím víc po tobě touží. Lásko, lásko, kdo se octl ve tvém kruhu, nemůže ven. Jsi stálý zdvih a pád. Kdo se tebou oděl, cítí sladkost a stále křičí lásko. 13. Lásko, lásko, jak mne krutě trýzníš, lásko, lásko, nesnesu tvých trýzní, lásko, lásko, mou jsi bez výhrady, lásko, lásko, umřít musím jistě, lásko, lásko, zajala's mne zcela, lásko, lásko, přejít dej mi v sebe. Ó sladká mdlobo lásky, má lásko plná touhy, má lásko plná slasti, ponoř mne v sebe, lásko. 14. Lásko, lásko, mé srdce je rozděleno, lásko, lásko, rána bolí strašně, lásko, lásko, krása tvá mne táhne, lásko, lásko, tebou jsem u vytržení, lásko, lásko, duše má pohrdá životem, spojena-li

s tebou. (?) Lásko, ty jsi jejím životem, ona už nemůže od tebe upustit. Proč mé srdce tak mučíš, že musí žít láskou? 15. Lásko, lásko, Ježíši, má touhu, lásko, lásko, v objetí tvém chci umřít. Lásko, lásko, můj sladký ženichu, lásko, lásko, o smrt tebe prosím. Lásko, lásko, Ježíši rozmilý, svým mne učiň přerouzeného v sebe. Věř, že nevěda, kde jsem, hynu, Ježíši, naději má. Ponoř mne do propasti lásky! 16. Tresatti o. c. VI. c. XIII. 17. Tresatti, Poesie spir. VII. c. VI. 18. O. c. V, c. XXII.

IV.

1. Tresatti, Poesie spirit. I. Satira XV. 2. Ego Coelestinus Papa V., motus ex legitimis causis, id est, causa humilitatis et melioris vitae et conscientiae illacsa, debilitate corporis, defectu scientiae et malignitate plebis et infirmitate personae, ut praeteritae consolationis vitae possim reparare quietem sponte ac libere cedo Papatui et expresse renuntio loco et dignitati, oneri et honori, dans plenam et liberam facultatem ex nunc sacro coetui Cardinalium eligendi et providendi dumtaxat canonicae universali Ecclesiae de Pastore. Wadding Annales M. VI., 323. 3. Roku 1313 prohlášen byl Clementem V. za svatého jako Petrus Confessor. 4. O. c. V, 408. Wadding dodává, že papež s nelibostí vyslechl vysvětlení to a urážky, již v něm citil, Jacoponovi nikdy nezapomněl. 5. Poesie spir. IV. c. 14. 6. Poesie spir. IV. c. 3. 7. Píseň ta chybí ve vydání Tresattiho, nalézá se však ve vydání římském a florenckém. Podal jsem obsah básně, podle nejnovějšího vydání básní Jacoponových (Laudes di frate Jacopone da Tode), které na základě florencké sbírky z r. 1490 upravil a vysvětlivkami opatřil Giovanni Ferri. Roma 1910. 8. Zavřenému za kajčnický kousek, jež provedl jednou v klášteře s mase, na místě neslušném, zjevil se Kristus a táže se,

čeho si žádá. Jacopone prosí, aby byl uvržen do
broznějšího místa, a tam mohl pykat za hříchy. Jindy
zas na otázku, co by chtěl z lásky ke Kristu trpět,
praví: Z té duše si žádám z lásky ke Kristu snáhet
s největším klidem mysli všechny vezdejší práce,
úzkosti a svízele, jaké jen vyslovit neb vymyslet lze.
Ani to by mi potom nestačilo. Ale horoucně bych si
přál, aby, když z toho světa vyjdu, zlí démoni uvrhli
duši mou na strašné místo pekelných trestů, kde bych
utrpením své duše jak za vlastní, tak za hříchy všech,
kteří v očistném ohni jsou a budou držáni, ano, kdy-
by možno bylo, i těch, kteří na věky zavrženi jsou,
božské spravedlnosti dostiučinil. Ano, z lásky ke
Kristu bych na se vzal i tresty démonů a ochoten
bych byl až do dne posledního soudu v pekle bydlet,
ano i déle, jak dlouho by se velebnosti boží líbilo.
Nadto vše pak by mi bylo největší slastí, kdyby všichni,
za něž bych to všechno nesl, přede mnou do nebe ode-
slání byli a mi konečně milostivě vpuštěnému všichni
shromáždění veřejně prohlásili, že mi za všechna pro
ně vytrpěná muka ničím povinování nejsou. Vedle toho
si z celé duše přeji za všechny bez jakékoli výhody pro
sebe vše nejstrašnější trpět dle příkladu Krista Pána,
který za nás tak mnoho vytrpěl bez jakékoliv naděje
na odplatu, ale jen proto, bychom se naučili násle-
dovati jej v dobročinění druhým bez odměny. (Wadd.
An. V, 414, 412).

V.

1. Wadding, *Annales VI*, str. 26 in amicos effusus
ac liberalis, erga inimicos, praesertim auctoritatis
Pontificis contemptores, implacabilis; a Tresatti (*P.*
sp. str. 76) ma che indarno, per la fiera, implacabile
natura del Pontifice.

2. Anima benedetta
dal alto creatore,

riguardo il tuo Signore,
che in croce ti aspetta.

Duše požehnaná svým velkým Tvůrcem, patř na svého
Pána, jenž na kříží na tě čeká. — Nalézá se v Ma-
nuale della letter. dal primo secolo della lingua ital.,
compil dal Prof. V. Nannuci. Firenze 1856. 3. Neza-
chovala se.

REJSTRÍK OSOB A VĚCÍ

Aquinský Tomáš 15

Alexius sv. 97

Ambrož sv. 54

Amor di charitate 48

Assisi 44

Bedřich II. 20, 29

Benedettoni 25

Benedikt XI. 90

Benedictis Jakub 11

Bernard sv. 48

Bloy 75

Boloň 25

Bonifác VIII. 22, povaha 71, sen 73, ná-
vštěvou v žaláři Jacopomové 89, po-
slední day 90

Březina 16

Celano Tomáš 11, 29

Cesi Angelo 96

Cesty mystické 16

Coelestin papež 17, 65, 71

Coelestinští poustevníci 69

Collonové 73

Conventuales fratres 44

Cur Deus militat, sekvence J. . 32

Dante 12, 7

Decretalium knihy 70

Dies irae 29

Dítě lásky J. 47

Divi Areopagitaký 53

Éra mystiky 16

Filosofie mystická 53

František assiský 11, 14, 43

Fulmore, tvrz 70

Gaëtani 70

Giacomino da Verona 11

Giotto 12

Goethe 14

- Gran přete (Bonifác VIII) 71
 Hlas Hospodinův 28
 Chudoba, obraz Giottův 12,
 píseň o chudobě 41
 Idylla františkánská 45
 Innocenc IV. 29
 Jacopone, stil 11, bláznovské kousky
 17-18, J. pamfletář 22, narození, stu-
 dia 25-26, manželské štěstí jeho a smrt
 manželčina 27, obrácení 28, vstup do
 kláštera 31, klášterní kázeň 45, J. a
 Celestin 66, J. a Bonifác 76, J. v za-
 láfi 80, vyzvání B. na duchovní sou-
 boj 85, dovolávání se B. milosti 88, J.
 zbaven klatby 90, J. labuti píseň 91,
 J. nemoc a smrt 95
 Jan z Alverny 93
 Jan Zlatoustý 14
 Joachim z Floris 29
 Juvačev 79
 Klíční dírká 97
 Kristus, Slovo boží 16
 Kuba II, 44
 Lásky mystické stupně 53
 List Janu z Alverny 93
 Lože mystické 47
 Lunghessa zámek 73
 Lyonský sněm 29
 Maistre 74
 Města přejímají vůdčí úlohu 20
 Milostivé léto 87
 Minorité 29
 Montfelfro Guido 79
 Moudrost světská 14
 Mrskáči 29
 Nápis na pomníku J. 96
 Nietzsche o katolictví 97

Nirvana 54
 Nogaret 90
 Olivi Petr Jan 43
 Oznam A. F. 32, 93
 Pacific fra 11
 Pamflet na papeže Bouifáce 79
 Paana, podobanství J. 46
 Pavel apoštol 14, 47, 54
 Paříž 44
 Pazzia Santa 17
 Petr Morrone 65
 Plát Cirkve, píseň J. 20, 74
 Scholastika 15,
 úpadek scholastiky 45
 Scriptores O. M. 11
 Spirituálové 43, 44, 45
 Smrt J. manželky 27
 Šaškovská píseň 34
 Testament sv. Františka 43
 Tresatti vydavatel poesie J. 26, 27, 32,
 74, 85
 Udíte první píseň J. 34
 Urban IV. 65
 Víra mystická 16
 Waddingus Lukáš 11, 26, 27, 71,
 74, 89, 94
 Závrať mystická 54
 Žalátní píseň J. 80, 85
 Žena J. 26

DR. ALOIS LANG

SPISY

I.

JACOPONE DA TODI

II. opravené vydání

Upravil V. H. Brunner

Vytiskl

Frant. Obzina ve Vyškově

Vydal

jakožto 22. knihu

Družstva Přátel Studia

Ladislav Kuncíř v Praze

léta Páně 1922

—